

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Taloustieteet	Päivämäärä	10.9.2019
Tekijä	Fanni Rantamaa	Sivumäärä	70+liitteet
Otsikko	Vaikuttaako korruptio Suomen talouden kehitykseen?		
Ohjaaja	Prof. Ville Korpela		

Tiivistelmä

Suomi on jo pitkään komeillut kansainvälisten tilastojen kärjessä lähes korruptiosta vapaana maana, mutta vastoin yleistä käsitystä myös Suomessa on korruptiota. Suomessa korruptio ei niinkään ole katutasolla tapahtuvaa lahjontaa, vaan se on rakenteellista korruptiota, jossa käytetään hyväksi yhteiskunnan rakenteista löydettäviä porsaanreikiä. Huolenaihetta ovat erityisesti herättäneet Suomessa toimivat epäviralliset verkostot, joita kutsutaan hyvä veli -verkostoiksi.

Tutkimusten mukaan korruptio on haitallista yhteiskunnalle monella eri tapaa, mutta korruption vaikutuksista talouden kehitykseen ei ole vielä päästy yhteisymmärrykseen. Toisaalta sen nähdään vaikuttavan siihen positiivisesti, toisaalta negatiivisesti. Tässä tutkimuksessa korruption vaikutusta talouden kehitykseen tarkastellaan erityisesti ylijäämäntavoittelun (engl. rent-seeking) teorian näkökulmasta. Sen mukaan korruptio on haitallista talouden kehitykselle etenkin pitkällä aikavälillä, sillä korruptio rajoittaa kilpailua, kasvattaa julkisen sektorin kokoa, vähentää yksityistä investointia ja innovointia sekä lisää eriarvoisuutta. Korruption on myös todettu heikentävän instituutioiden luotettavuutta. Mutta vaikuttaako korruptio myös Suomessa talouden kehitykseen?

Tällä tutkimuksella pyritään vastaamaan edellä esitettyyn kysymykseen korruption suhteesta talouden kehitykseen Suomessa. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelujen muodossa eli tutkimus toteutettiin laadullisena. Laadullinen tutkimusmenetelmä valittiin tutkimukseen kahdesta eri syystä: Suomessa esiintyvistä korruptiosta ei ole saatavilla riittävästi määrällistä aineistoa ja tutkimuksella haluttiin ymmärtää syvemmin korruption suhde talouden kehitykseen Suomessa.

Tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että myös Suomessa korruptio vaikuttaa talouden kehitykseen. Tällä hetkellä korruptio ei kuitenkaan uhkaa talouden kehitystä Suomessa merkittävästi, mutta tulevaisuudessa se voi kuitenkin muodostua suuremmaksikin uhaksi, jos ongelmaan ei puututa ajoissa. Korruptiota tulisikin torjua jo hyvissä ajoin.

Avainsanat	Korruptio, talouden kehitys, Suomi, rent-seeking
------------	--

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

VAIKUTTAAKO KORRUPTIO SUOMEN TALOUDEN KEHITYKSEEN?

Taloustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Fanni Rantamaa
511870

Ohjaaja:
Prof. Ville Korpela

10.9.2020
Turku

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	KORRUPTIO	10
	2.1 Mitä on korruptio?	10
	2.2 Tapaus Kittilä.....	13
	2.3 Korruptio Suomessa	14
3	KORRUPTIO JA TALOUDEN KEHITYS	19
	3.1 Uhka vai mahdollisuus?	19
	3.2 Korruptio ja Suomen talouden kehitys.....	23
	3.2.1 Julkisen sektorin koko	24
	3.2.2 Instituutioiden luotettavuus.....	27
	3.2.3 Markkinoiden kilpailullisuus	28
	3.2.4 Yksityinen investointi ja innovointi.....	31
	3.2.5 Taloudellinen tasa-arvoisuus	33
4	AINEISTO JA MENETELMÄ	37
	4.1 Laadullinen tutkimus.....	37
	4.2 Aineiston keruu	38
	4.3 Aineiston analysointi.....	39
5	TULOKSET	40
	5.1 Keskeisiä näkemyksiä korruptiosta Suomessa.....	40
	5.2 Korruptio ja julkisen sektorin koko.....	43
	5.3 Korruptio ja instituutioiden luotettavuus.....	45
	5.4 Korruptio ja markkinoiden kilpailullisuus	47
	5.5 Korruptio ja yksityinen investointi sekä innovointi	52
	5.6 Korruptio ja taloudellinen tasa-arvoisuus.....	55
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
7	YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	62
	LÄHTEET	63

LIITTEET.....	71
Liite 1 Tutkimuksen haastattelurunko	71
Liite 2 Korruptioon viittaavat rikossyytteet 2010–2019.....	73

KUVIOT

Kuvio 1 Monopolista aiheutuva hyvinvointitappio	20
Kuvio 2 Julkisyhteisöjen menot 1990–2018	25
Kuvio 3 Sektoreiden osuudet kansantalouden arvonlisäyksestä 1975–2019	26
Kuvio 4 Ulkomaisten suorien sijoitusten virrat 2004–2018	32
Kuvio 5 Suorat ulkomaiset hankkeet Suomessa ja niiden osuus eurooppalaisista hankkeista 2009–2018.....	32
Kuvio 6 Tuloerojen kehitys vuosina 1966–2018 Gini-kertoimella mitattuna (%)	34
Kuvio 7 Reaalinen tulotaso tulokymmenyksittäin vuosina 1995–2018.....	35

TAULUKOT

Taulukko 1 Korruptiolle tyypilliset muodot	11
--	----

1 JOHDANTO

Vastikään tehdyn tutkimuksen mukaan runsas neljännes suomalaisista hyväksyisi korruption (Yle 11.1.2020). Näin siis Suomessa, maassa, jota pidetään rehellisyyden perikuvana ja jonka kansaa pidetään korruptoitumattomana. Jo sanan korruptio pitäisi nostaa ihmisissä karvat pystyyn, sillä sanan alkuperäisellä muodolla *corrumpere* viitataan moraaliseen rappioon (Salminen & Mäntysalo 2013, 12). Korruptiota voidaankin pitää eettisessä mielessä toimintana, joka on moraalittomuudellaan turmeltunutta.

Kaikista yleisimmin korruptio on kuitenkin nykyään määritelty vallan tai valta-aseman väärinkäytöksi yksityisen hyödyn tai edun saamiseksi. Tätä määritelmää käyttää esimerkiksi Transparency International, joka on yksi maailman tunnetuimmista korruptiota vastaan taistelevista kansalaisjärjestöistä. Joka vuosi Transparency International julkaisee myös rankinglistan, johon eri maat on sijoitettu paremmuusjärjestykseen niiden korruptoituneisuuden perusteella (ks. esim. Corruption Perceptions Index 2019). Suomi on koineillut vuosi toisensa jälkeen listan kärkipäässä vähiten korruptoituneiden maiden joukossa. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö korruptiota olisi myös Suomessa.

Suomessa esiintyvä korruptio ei niinkään ole katutason lahjontaa, vaan se on rakenteellista korruptiota. Rakenteellisessa korruptiossa on kyse toiminnasta, jossa käytetään hyväksi yhteiskunnan rakenteista löydettäviä porsaanreikiä eikä siinä siis välttämättä rikota lakia (ks. esim. Salminen 2015; Nazarenko ym. 2019). Huolenaihetta ovat erityisesti herättäneet Suomessa toimivat hyvä veli -verkostot. Oikeusministeriön vuoden 2009 korruption vastaisen raportin mukaan hyvä veli -verkostoista on kyse silloin, ”kun hallinnon ja elinkeinoelämän sisäpiiriläiset tekevät toisilleen palveluksia epävirallisten suhteiden perusteella”. Hyvä veli -verkostoja onkin pidetty niin sanotusti maan tapana toimia, ja näiden verkostojen toiminnan läheisyyteen on myös liitetty poliittisten päättäjien kaksoisroolit ja poliittiset virkanimitykset.

Vaikka korruptiota on etenkin kansainvälisellä tasolla tutkittu paljon, käydään sen vaikutuksista talouden kehitykseen yhä keskustelua. Toisaalta korruption nähdään vaikuttavan talouden kehitykseen positiivisesti ja toisaalta negatiivisesti. Kuitenkin monet aihetta käsittelevät tutkimukset korostavat erityisesti korruption haitallisuutta talouden kehitykselle pitkällä aikavälillä, vaikka lyhyellä aikavälillä korruptiolla voisi olla talouden tehokkuutta parantavia ominaisuuksia (ks. esim. Aidt 2009).

Yksi perustelu korruption haitallisuudelle talouden kehitykselle on löydettävissä *ylijäämävaihtelusta* (engl. rent-seeking). Ylijäämävaihtelu perustuu julkisen vallan ristiriitaiseen rooliin vapaiden markkinoiden säätelijänä. Epätasa-arvoisuuden nimissä julkinen valta pyrkii puuttumaan talouden kulkuun, jotta markkinoiden aiheuttama epäoikeudenmukaisuus saataisiin korjattua. Kuitenkin näin tehdessään julkinen valta siirtää vastuuta maan byrokraattiselle rakenteelle resurssien allokoinnissa, mikä puolestaan synnyttää otolliset puitteet virkamiesten korruptoituneelle toiminnalle (Ehrlich & Lui 1999, 272). Se missä määrin virkamies näitä puitteita pystyy tai haluaa käyttää hyväkseen, on puolestaan perinteisesti nähty päämies-agentti-ongelmana (ks. esim. Becker & Stigler 1974; Rose-Ackerman 1978; Della Porta & Vannucci 1999).

Teoria siis perustuu pitkälti virkamiesten mahdollisuuteen käyttää harkintavaltaa resurssien allokoinnissa. Lisäksi mitä suurempaa roolia julkinen valta näyttelee yhteiskunnassa, sitä enemmän vastuuta virkamiehille on sysätty. Kuitenkin se kuinka paljon harkintavaltaa he pystyvät käyttämään, riippuu muun muassa lainsäädännöstä ja sen noudattamisen valvonnasta (ks. esim. Becker & Stigler 1974). Erityisesti juuri näihin kohtiin viitaten Suomi on saanut moitteita niin Euroopan neuvoston korruption vastaiselta toimielimeltä GRECOLta kuin myös Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöltä OECD:lta (ks. OECD:n *Implementing the OECD Anti-bribery Convention 2017*; GRECO:n *Arviointiraportti 2018*).

On kuitenkin myös olemassa teorioita, joiden mukaan korruptiolla on talouden tehokkuutta parantavia vaikutuksia. Kuuluisin niistä on ehkä Leffin (1964) teoria, jonka mukaan korruption avulla resurssit tulee allokoitua parhaiten tuottaviin kohteisiin. Aidt (2009) perustelee tätä sillä, että virkamiesten lahjonta luo ikään kuin markkinakynnyksen, jonka pystyvät ylittämään vain ne yrittäjät, jotka ovat lahjakkaita – eli toisin sanoen ne, joiden liiketoiminta on kaikista tuottavinta. Aidt (2009) kuitenkin toteaa, että korruptio on aina vain toiseksi parhain vaihtoehto talouden tehokkuudelle, sillä paras olisi se, että julkinen valta ei säätelisi lainkaan markkinoita. Hänen mukaansa korruption ja julkisen vallan luomien rajoitusten välillä vallitsee noidankehä: rajoitukset lisäävät korruptiota ja korruptio lisää rajoituksia.

Käytännössä kuitenkin kaikissa maissa julkisella vallalla on jonkinlainen ote vapaiden markkinoiden ylitse. Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa julkisen vallan rooli on suuri, ja Suomessa virkamiehillä onkin paljon tosiasiallista valtaa, vaikka virallisesti he muodostavatkin vain hallituksen alaisen toimeenpanokoneiston. Itse asiassa tämä on edelleen jonkinlainen yhteiskunnallinen tabu Suomessa. (Wiberg 2006, 277–278, 301, 319.)

Kuitenkin kansainvälisten vertailujen mukaan Suomi on pärjännyt taloudellisesti suhteellisen hyvin aina 1990-luvun laman jälkeisistä ajoista lähtien ja kuuluukin tällä hetkellä maailman rikkaimpiin valtioihin. Lisäksi Suomessa eriarvoisuus on vähäistä suhteessa muihin maihin ja suomalaiset on jo kolmatta vuotta peräkkäin todettu olevan maailman onnellisin kansa (ks. World Happiness Report 2020). Mitä siis voidaan sanoa korruption vaikutuksesta talouden kehitykseen Suomessa? Vaikuttaako se, ja jos vaikuttaa, niin miten ja mitä kanavia pitkin?

Tutkimuksen tarkoituksena on siis kartoittaa korruption mahdollisia vaikutuksia talouden kehitykseen Suomessa. Tämä tullaan toteuttamaan teemahaastatteluin, joissa alan asiantuntijoita pyydetään pohtimaan korruption mahdollisia vaikutuksia eri talouden kehityksen osa-alueisiin. Osa-alueita on yhteensä viisi: julkisen sektorin koko, instituutioiden luotettavuus, markkinoiden kilpailullisuus, yksityinen investointi ja innovointi sekä taloudellinen tasa-arvoisuus.

Tutkimus toteutetaan laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Kyseinen menetelmä on valittu tutkimukseen kahdesta olennaisesta syystä:

1. Rakenteellinen korruptio kuuluu piilokorruptioon, josta ei ole saatavilla riittävästi määrällistä aineistoa.
2. Halutaan ymmärtää syvemmin korruption mahdollinen vaikutus talouden kehitykseen Suomessa.

Tutkimus on puolestaan jaettu kuuteen lukuun johdannon lisäksi. Luvussa 2 ja 3 tarkastellaan aiheen teoreettista taustaa aiemman tutkimuksen valossa, minkä jälkeen luvussa 4 siirrytään käsittelemään tutkimukseen valittua metodologiaa ja tutkimuksessa käytettyä aineistoa. Luvussa 5 puolestaan käydään läpi tutkimuksesta saadut tulokset, joita peilataan tutkimuksen teoreettiseen taustaan. Luvussa 6 esitellään tutkimuksen johtopäätökset ja luvussa 7 tehdään tutkimuksesta yhteenveto ja arviointi.

2 KORRUPTIO

2.1 Mitä on korruptio?

“Power tends to corrupt and absolute power corrupts absolutely. Great men are almost always bad men, even when they exercise influence and not authority: still more when you superadd the tendency or the certainty of corruption by authority.” – Lord Acton, 1887.

Jo Lord Acton kirjeessään arkkipiispa Mandell Creightonille vuonna 1887 totesi, että valalla on taipumus korruptoida ja absoluuttinen valta korruptoi absoluuttisesti (ks. Acton-Creighton Correspondence). Hänen mukaansa suuret miehet ovat melkein aina pahoja miehiä, myös silloin, kun he käyttävät pelkästään vaikutusvaltaa eivätkä auktoriteettia, mutta erityisesti silloin, kun he itse ovat auktoriteetteja. Mutta mitä on korruptio ja miten se liittyy auktoriteetteihin ja valtaan?

Jos lähdetään liikkeelle sanan alkuperäisestä latinalaisesta muodosta *corrumpere*, korruptiolla viitataan moraaliseen rappioon (Salminen & Mäntysalo 2013, 12). Kuitenkin tänä päivänä korruptio on yleisellä tasolla määritelty vallan väärinkäytöksi yksityisen hyödyn saamiseksi. Tosin näkemykset siitä, mitä valtaa korruptiossa väärinkäytetään, vaihtelevat. Maailmanpankin (2020) mukaan väärinkäytön kohteena on julkinen valta, kun taas Transparency Internationalin (2020) mukaan korruptiossa väärinkäytetään *luovutettua valtaa* (engl. entrusted power). Erona julkiseen valtaan luovutettua valtaa voivat siis käyttää sekä julkiset että yksityiset tahot.

Julkista valtaa taas käyttävät vain ja ainoastaan hallintotehtäviä hoitavat viranomaiset ja toimielimet – eli auktoriteetit – ja se on täten yksipuolista vallankäyttöä (Tieteentermi-pankki.fi). Julkisen vallan väärinkäytöllä viitataan esimerkiksi tilanteeseen, jossa julkisen sektorin edustaja käy kauppaa julkisilla hyödykkeillä ja palveluilla hänen tavoitellessaan tällä kaupankäynnillä yksityistä hyötyä (Aidt 2009, 271). Useimmissa tapauksissa näitä hyödykkeitä ja palveluita ei vaadita niiden itsensä vuoksi, vaan ne antavat yksityisille toimijoille mahdollisuuden harjoittaa taloudellista toimintaa, jota he eivät muuten voisi harjoittaa (Shleifer & Vishny 1993, 599). Tällaisia hyödykkeitä ovat esimerkiksi toimitukset, joita julkinen sektorin myöntää yksityisille henkilöille.

Jos korruptiota puolestaan tarkastellaan käytännön tasolla, se usein rinnastetaan pelkästään lahjonnaksi, vaikka lahjonta on vain yksi korruption monista ilmenemismuoto-

doista. Niin ikään kiristys, integriteetinvastainen verkottuminen, nepotismi ja sisäpiiritiedon väärinkäyttö ovat korruptiolle tyypillisiä muotoja (ks. taulukko 1). Korruptiossa ei siis välttämättä raha vaihda omistajaa ainakaan suoranaisesti, vaan kyseessä voi olla tiedon tai palvelusten vaihtokauppa, joka johtaa siihen, että osapuolten epäasiallisesti hankkima hyöty kasvaa.

Taulukko 1 Korruptiolle tyypilliset muodot (Salminen 2015, 7)

- vallan ja aseman väärinkäyttö, vaikutusvallan väärinkäyttö
- lahjonta, lahjusten lupaaminen, pyytäminen, ottaminen ja lahjonnan hyväksyminen
- petos, kiristys, kavallus, varastaminen, yhteisten varojen väärinkäyttö
- julkisen omaisuuden hävittäminen, myyminen ja muu hyödyntäminen ilman valtuuksia
- rahanpesu, kleptokratia
- uhkailu ja väkivallalla pakottaminen
- eturistiriidat ja sisäpiiritiedon ja muun luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö
- suosinta ja suosikkijärjestelmän ylläpito (nepotismi, klientelismi, kronyismi)
- integriteetinvastainen verkottuminen, hyvä veli -verkostot, kartellit
- äänten ostaminen, virkojen myyminen
- sopimaton lahjojen vastaanottaminen ja vieraanvaraisuus sekä muut kohtuuttomat taloudelliset edut
- lakien ja määräysten kiertäminen
- tosiasioiden vääristely, perättömät lausunnot, valehtelu
- laittomat palvelumaksut ja voitelurahat
- dokumenttien ”sormeilu”, yhteisten pelisääntöjen manipuloiminen
- laitton seuranta ja tarkkailu
- tehtävien, velvollisuuksien ja valvonnan laiminlyönti ja asioiden viivyttely
- huonon hallinnon suojeleminen ja salailu
- huono johtaminen: välinpitämätön johtamistyö ja alaisten laiminlyönti
- vääristyneiden, epäreilujen ja epäasiallisten keinojen käyttäminen alaisiin.

Taulukkoon 1 on listattu myös monia muita korruptiolle tyypillisiä muotoja. Siinä esimerkiksi vallan väärinkäyttö on luokiteltu yhdeksi korruption muodoksi, vaikka edellisen mainittiin olevan lähestulkoon vakiintunut määritelmä korruptiolle. Toisaalta sitä, mitä pidetään korruptiona tällä hetkellä, ei saateta pitää korruptiona enää viidenkymmenen vuoden päästä, sillä korruptio on sosiaalisen konstruktionismin tuotosta (Salminen & Mäntysalo 2013, 1). Tätä voidaan pitää yhtenä syynä sille, miksi korruptiolle ei ole olemassa yhtä universaalisti hyväksyttyä määritelmää. Toisaalta korruptio on ilmiönä hyvin pitkälle kehittynyt, mikä on myös hankaloittanut sen määrittelemistä.

Määritelmän puuttuminen on taas vaikeuttanut korruption tutkimista, mutta ehkä suurimpana esteenä korruption tutkimiselle on pidetty sitä, että piilorikollisuuden tavoin korruptiosta saatava tieto on rajallista (ks. Jain 2001, 76). Korruptiota on siitä huolimatta pyritty mittaamaan esimerkiksi indekseillä, jotka perustuvat korruptiosta tehtyihin havaintoihin (ks. esim. Corruption Perceptions Index 2019), tai joissakin tapauksissa myös korruption rikosten määrällä (ks. esim. Lisciandra & Millemaci 2017). Molempiin tapoihin kuitenkin sisältyy ongelmia. Esimerkiksi havaintoihin perustuvat mitat ovat monesti vain tulkintoja siitä, kuinka paljon korruptiota esiintyy tietyssä yhteiskunnassa (Olken 2006; Andersson & Heywood 2009; Erlingsson & Kristinsson 2016). Puolestaan, jos korruptiota mitataan vain korruption rikosten määrällä, mittaamatta jää korruptio, joka ei ole rikosoikeudellisesti rangaistavaa tai joka ei tule viranomaisille ilmi (ks. esim. Niinimäki 2019, 118–119).

Siis vastoin yleistä käsitystä kaikki korruptiivinen toiminta ei ole lainvastaista. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kaikkia korruption muotoja ei ole pystytty määrittelemään niin selkeästi, että voitaisiin sanoa, mitä oikeushyvää, eli lainsäädännön suojelukohdetta, korruptio on loukannut (Niinimäki 2019, 119). Toisaalta, vaikka korruptio ei olisi juridisesti tuomittavaa, on se sitä kuitenkin eettisesti, sillä korruptio laiminlyö yhteistä etua ja yhteistä hyvää (ks. esim. Salminen & Mäntysalo 2013).

Pohjimmiltaan korruptiota voidaankin pitää epäeettisenä toimintana, niin sanotusti moraalittomuudellaan turmeltuneena, joka on tyypillisesti jaoteltu kahteen eri luokkaan sen suuruuden mukaan. *Laajana korruptiona* (engl. grand corruption) pidetään toimintaa, joka tapahtuu korkeissa hallinnollisissa tehtävissä ja jolla näin ollen on suuremmat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset verrattuna *pienimuotoiseen korruptioon* (engl. petty corruption). Pienimuotoisena korruptiona taas pidetään hallinnollista korruptiota, jossa esimerkiksi joitakin hallinnollisia velvollisuuksia laiminlyödään päivittäin. Poliittisesta korruptiosta on puolestaan kyse silloin, kun poliittiset päätöksentekijät manipuloivat instituutioita ja resurssien allokoinnin pelisääntöjä lisätäkseen näin omaa hyvinvointiaan sekä pysyäkseen vallassa. (Salminen 2015, 6; Transparency International 2020.) Tällaista korruptiota pidetään kaikista vaarallisimpana talouden ja politiikan kehitykselle (ks. Klitgaard 1998, 4).

On siis todettava, että korruptiota ilmenee monella eri tavalla ja sen laatu vaihtelee ilmenemismuodosta riippuen: on vakavampaa ja vähemmän vakavaa korruptiota kuten edellä esitettiin. Lisäksi korruptiota esiintyy joissain maissa enemmän kuin toisissa. Esi-

merkiksi länsimaisten demokratioiden keskuudessa Italiaa pidetään yhtenä eniten korruptoituneena demokratiana, kun taas Suomea päinvastoin yhtenä vähiten. Kansainvälisten vertailujen mukaan Suomi on myös yksi vähiten korruptoitunut maa koko maailmassa. Mutta voidaanko todella sanoa, että Suomi on lähes korruptiosta vapaa maa?

2.2 Tapaus Kittilä

Vuonna 2013 Kittilän kunnanjohtajan jättämä tutkintapyyntö Levi Ski Resortin hissien tarjouskilpailusta laukaisi ennenkuulumattoman tapahtumien ketjun Kittilän kunnassa. Tutkintapyyntö liittyi Levi Ski Resortin toimitusjohtajan epäasialliseen toimintaan, kun hän oli vuotanut italialaisen hissiyhtiön luottamuksellisia tarjoustietoja suosimalleen itävaltalaisyhtiölle. Useat kuntapäättäjät pitivät kuitenkin tutkintapyyntöä kunnan edun vastaisena – tai toisin sanoen kunnan elinkeinoelämän vastaisena, sillä sen lisäksi, että yhtiö oli ja on edelleen merkittävä tulonlähde Kittilän kunnalle, on se myös 51 prosenttisesti kunnan omistuksessa. Lisäksi silloisessa Levi Ski Resortin hallituksessa istuivat myös keskeiset kuntapäättäjät. Tutkintapyyntö vedettiin pois, ja myöhemmin Kittilän kunnanjohtaja myös erotettiin sekä hissiyhtiön hallitus vaihdettiin. (Suomen Kuvalehti 13.6.2014; 11.8.2017.)

Asia ei kuitenkaan jäänyt siihen, vaan tapauksen selvittely vietiin valtakunnalliselle tasolle. Vuonna 2016 Pohjois-Suomen hallinto-oikeus katsoi, että kunnanjohtajan erottaminen oli tapahtunut laittomasti. Myös jutussa mukana olleiden kuntapäättäjien esteellisyydestä tehtiin tutkintapyyntö poliisille. Lisäksi 28 kunnan työntekijää sai virkarikossyytteen kunnanjohtajan laittomista potkuista. Valtio myös vaati näiden henkilöiden hyllytystä luottamustehtävistään, mihin kunta ei kuitenkaan suostunut. Tämän seurauksena vuonna 2018 Lex Kittilä -lain tullessa voimaan valtiovarainministeriö pidätti 20 syytteessä olevaa päättäjää päätöksenteosta, joista puolet kuitenkin vapautettiin myöhemmin hallinto-oikeuden päätöksen nojalla. (Suomen Kuvalehti 11.8.2017; Yle 28.6.2019.)

Kittilä-vyyhdissä oli myös mukana erotetun kunnanjohtajan seuraaja, jota syytettiin laittomiin potkuihin liittyvien papereiden salaamisesta ja vanhalta koulukaverilta hankittujen lainopillisten palveluiden laskuttamisesta kunnan nimissä samaan jupakkaan liittyen. Hänet tuomittiin vuonna 2018 sakkoihin rikkeistään. Puolestaan vasta vuonna 2019 Lapin käräjäoikeus sai aikaan päätöksen koskien 28 kunnan työntekijää, joille oli langeitettu virkarikossyytteet. Heidät kaikki vapautettiin syytteistään. Myös itse tapaus, josta kaikki alkoi, eli Levi Ski Resortin toimitusjohtajan vuotamat tarjoustiedot, sai vapauttavan päätöksen käräjäoikeudelta: toimitusjohtajan toiminta oli ollut epäasiallista, muttei

rikollista. Toimitusjohtajan puolia asiassa oli myös julkisesti pitänyt hänen siskonsa, joka on sekä Hullun Poron omistaja että toimitusjohtaja, ja heidän yhteinen tuttavansa, joka on puolestaan tunnettu talousrikollinen ja poliittinen taustavaikuttaja. Käräjäoikeuksien päätöksistä huolimatta Kittilä-tapaus on edelleen käynnissä ja uusia virkarikossyytteitäkin on nostettu. (Suomen Kuvalehti 11.8.2017; Yle 28.6.2019; 12.2.2020.)

Mutta mitä voidaan sanoa Kittilä-tapauksen tähänastisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista? Onko tapauksesta opittu mitään? Se on varmaa, että vuosia kestänyt tapauksen selvittely eri viranomaisten toimesta on maksanut jo tuhansia veronmaksajille. Suomen Kuvalehti, joka on ollut Kittilä-tapauksessa avainroolissa, kuitenkin pitää taloudellisia seurauksia vakavampina tapauksen yhteiskunnallisia seurauksia, jotka koituvat itse kunnille. Tapaus on nimittäin langettanut synkän varjon kunnallisen autonomian ja poliittisen päätöksenteon ylle heikentäen niiden uskottavuutta ja luotettavuutta. Suomen Kuvalehden mukaan, Kittilää voidaankin pitää opetuksena siitä, mitä tapahtuu, kun kuntapäätäjät nousevat lain yläpuolelle laittaen etusijalle omat sekä kavereidensa intressit kuntalaisten etujen kustannuksella. Tai kuten rikos- ja prosessioikeuden emeritusprofessori Pekka Viljanen Turun yliopistosta asian Suomen Kuvalehdelle ilmaisi: ”Sanotaan, että Suomessa ei ole korruptiota. Meillä ei ole juuri ’ruskeiden kirjekuorien korruptiota’, mutta onhan meillä hyvät veljet ja sisaret, jotka hoitavat asioita suhteilla ja tekevät päätöksiä, joista voi koitua epäasiallista hyötyä joillekin.”

2.3 Korruptio Suomessa

Kittilä-tapaus sen poikkeuksellisuudestaan huolimatta kuvaa hyvin tapaa, miten korruptio toimii Suomessa, ja koko kauneuden – tai kauheuden – kruunaavat Pekka Viljasen sanat, joita lainattiin luvun lopussa. Suomessa esiintyvä korruptio ei siis niinkään ole katutasolla tapahtuvaa lahjontaa, vaan se on hyvin piilotettua toimintaa, jota kutsutaan suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa rakenteelliseksi korruptioksi. Tämä käy ilmi myös poliisiammattikorkeakoulun selvityksestä (2015), jossa kartoitettiin korruption riskikohteita 2010-luvun Suomessa. Sen mukaan korruptionriskit näkyvät Suomessa muun muassa julkisissa hankinnoissa erilaisina tarjouskartelleina, rakennus- ja kaavoitustoiminnassa pitkälle kehittyneinä ja laajoina suunnittelukokonaisuuksina sekä politiikassa korkean tason epävirallisina verkostoina, jotka ensisijaisesti ajavat omia etujaan.

Toisin sanoen Suomessa on vaikea törmätä tilanteeseen, jossa esimerkiksi poliisia lahjomalla voidaan välttyä sakoilta, mutta helpompaa on kohdata tilanne, jossa suhteiden

avulla pystyy järjestelemään asiat niin, että ne hyödyttävät kaikista parhaiten itseään toisten kustannuksella. Tämä osin johtuu siitä, ettei viimeksi mainittua toimintaa usein mielletä samalla tavalla korruptioksi kuten esimerkiksi viranomaisten lahjontaa (ks. Poliisiammattikorkeakoulu 2015, 29–30). Toisaalta on hyvä muistaa, ettei lähellekään kaikki yhteistyö ja verkottuminen ole epävertettä ja yhteisten etujen vastaista. Suhteita ja verkostoja tarvitaan esimerkiksi talouselämän ja poliittisen päätöksenteon välillä, kun niillä on tarkoituksena parantaa kansalaisten hyvinvointia. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu, voidaan puhua korruptiosta ja Suomen tapauksessa rakenteellisesta korruptiosta.

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa rakenteellista korruptiota kutsutaan myös systeemiseksi korruptioksi, endeemiseksi korruptioksi, instituutionaaliseksi korruptioksi ja lailliseksi korruptioksi. Yksi tapa hahmottaa rakenteellista korruptiota on tarkastella sitä näiden lähikäsitteiden avulla. Rakenteellista korruptiota pidetään esimerkiksi osana systeemistä korruptiota. Systeemisellä korruptiolla tarkoitetaan pähkinänkuoressa korruptiota, joka koskee jotakin järjestelmää, eli systeemiä, ja joka on myös osa itse järjestelmää (Salminen 2015, 19). Tästä johtuen tutkimuskirjallisuudessa systeemisestä korruptiosta käytetään myös nimitystä endeeminen korruptio, sillä siinä korruptio on olennainen osa järjestelmää kuten jokin endeeminen tauti.

Rakenteellinen korruptio on siis integroitunut osaksi suurempaa kokonaisuutta. Siinä koko organisaatiokulttuuri ja päätöksentekoprosessi on korruptoitunut, minkä vuoksi sitä voidaan verrata myös ”mätään koriin”. Mädällä korilla viitataan siihen, että rakenteellisessa korruptiossa ei ole kyse vain yhden ”mädän omenan” yksittäisestä korruptiivisesta toiminnasta vaan toimijoina on useita ”mätää omenoita” ja instituutioita, jotka yhdessä muodostavat ”mädän korin omenoita”. Tästä johtuen rakenteellisen korruption toinen lähikäsite on institutionaalinen korruptio, jotta se erotettaisiin yksilöllisestä korruptiosta. Monesti institutionaalisen ja rakenteellisen korruption väliin on myös laitettu yhtäsuuruusmerkki ja niitä on käsitelty toistensa synonyymeina. (Salminen 2015, 17–18; Mäntysalo 2019, 77–78.)

Rakenteellinen korruptio siis liittyy sekä instituutioihin että järjestelmiin. Se käyttää hyväkseen yhteiskunnan rakenteista löydettäviä porsaanreikiä heikentäen näin instituutioiden tehokkuutta ja luotettavuutta (Mäntysalo 2019, 77–78). Korruption institutionalisoiduttua siitä tulee ikään kuin vakiintunut toimintatapa – suomennettuna maan tapa – joka ei välttämättä ole lainvastaista toimintaa. Itse asiassa näin tapahtuessa korruption yhteiskunnalliset vaikutukset ovat lamaanuttavia. Tällaisessa tapauksessa esimerkiksi päätök-

sentekoon kohdistuu paljon ulkopuolelta tulevia vaikutteita ja intressejä, jotka voivat harhauttaa päätöksentekijät heidän alkuperäisestä suunnitelmastaan. Kun tämä kaikki tapahtuu lain puitteissa, korruptiota voidaan pitää sisäsyntyisenä ja jopa legitiiminä toimintana. (Klitgaard 1998, 4; Salminen & Mäntysalo 2013, 14–15; Salminen 2015, 19–20.) Tästä johtuen rakenteellisesta korruptiosta käytetään myös nimitystä laillinen korruptio (ks. esim. Kaufmann 2004).

Suomessa rakenteellista korruptiota ilmenee esimerkiksi epävirallisissa verkostoissa, joita kutsutaan hyvä veli -verkostoiksi. Hyvä veli -verkostoja on pidetty maan tapana toimia, ja niiden on myös todettu olevan vakava yhteiskunnallinen ongelma Suomessa (Salminen & Mäntysalo 2013). Oikeusministeriön vuoden 2009 korruption vastaisen raportin mukaan hyvä veli -verkostoista on kyse silloin, ”kun hallinnon ja elinkeinoelämän sisäpiiriläiset tekevät toisilleen palveluksia epävirallisten suhteiden perusteella”. Poliisiammattikorkeakoulun selvityksen (2015) mukaan asiantuntijoiden arviot korruptionriskeistä Suomessa liittyivät useimmiten juuri liike-elämän ja viranomaistoiminnan rajapintaan.

Myös Anders Blom (2018) väitöskirjassaan tutki liike-elämän poliittista vaikuttamista Suomessa, ja hänen mukaansa korporaatiot hallitsevat Suomessa sisäpiirin poliittista vaikuttamista eli korporaatioilla on suorat suhteet päätöksentekijöihin. Sisäpiiriläisillä on Blomin mukaan etuoikeus saada tietoa valmisteilla olevista asioista, mikä tekee päätöksentekoprosessista vain osittain läpinäkyvää. Blomin mukaan Suomessa kuitenkin edelleen mielletään, että korporatismiin liitetyt sisäpiirin poliittiset suhteet, kuten työmarkkinasuhteet, ovat osa itse päätöksentekojärjestelmää ja siten legitiimiä toimintaa. Hänen mukaansa kaverikapitalismilla on suuri vaikutus poliittiseen päätöksentekoon Suomessa, koska politiikasta puuttuvat sisäpiirisäännöt: lobbausta ei säännellä, lobbarirekisteriä ei ylläpidetä, eikä lobbausta edes ole Suomessa määritelty mitenkään. Blomin mukaan tähän liittyy toinenkin ongelma, nimittäin pyöröovi, jonka läpi päättäjät kulkevat julkiselta sektorilta yksityiselle ja päinvastoin vieden mukanaan arkaluontoista tietoa.

Toisaalta myös poliittisten päättäjien kaksoisroolit ja poliittiset virkanimitykset ovat altis alue rakenteelliselle korruptiolle (Mäntysalo 2019, 81–83). Poliisiammattikorkeakoulun selvityksessä (2015) poliittiset virkanimitykset nousivat esille keskeisimpänä korruption viittaavana riskitekijänä poliittisessa toimintaympäristössä. Poliittisissa virkanimityksissä on yksinkertaisesti kyse siitä, että hakijat nimitetään virkaan poliittisin perustein ohittaen pätevyyskriteerit. Yleensä nimityksestä päättävä taho myös odottaa saavansa jonkinlaisia vastapalveluksia virkaan nimitetyltä henkilöltä, ja juuri tähän piirtee-

seen vedoten poliittiset virkanimitykset saavatkin korruptiivisen luonteensa. Tämä puolestaan on yhteiskunnallisesti haitallista esimerkiksi siinä mielessä, että pätevyiden puute aiheuttaa tehottomuutta ja julkisen hallinnon uskottavuus kärsii. (Poliisiammattikorkeakoulu 2015, 40–41.)

Kittilä-tapaus (ks. luku 2.2) täyttää lähestulkoon kaikki edellä mainituista rakenteellisen korruption tuntomerkeistä. Poliisiammattikorkeakoulun selvityksen (2015) mukaan kuntasektori onkin monella tapaa altis rakenteelliselle korruptiolle, sillä valvonta on kunnissa heikompaa, mitä valtakunnallisella tasolla, ja päätöksentekijät usein muodostuvat paikallisista ”voimamiehistä ja -naisista”. Kittilä-tapaus on myös julkisesti tuomittu olevan rakenteellista korruptiota, ja se ei ole ainoa esimerkki rakenteissa piilevästä korruptiosta Suomessa. Kuitenkin Suomea edelleenkin pidetään lähes korruptoitumattomana maana.

Yksi selitys sille, miksi Suomessa korruptiota ei nähdä samalla tavalla ongelmana kuin monissa muissa maissa, voidaan löytää Transparency Internationalin korruptiondeksistä. Transparency International julkaisee vuosittain tilaston, jossa 180 maata on laitettu paremmuusjärjestykseen perustuen maan korruptoituneisuuteen (ks. Corruption Perceptions Index 2019). Korruptiota järjestö mittaa indeksillä, joka perustuu 13 kansainvälisen järjestön, kuten Maailmanpankin ja Maailman talousfoorumin, omiin tulkintoihin siitä, kuinka paljon korruptiota esiintyy tietyssä maassa (ks. CPI Methodology 2019). Tilaston mukaan esimerkiksi vuonna 2019 Suomi oli kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa. Tällä sijalla Suomi on ollut jo vuodesta 2013 lähtien, jota ennen vuonna 2012 Suomi oli rankingin mukaan kaikista vähiten korruptoitunut maa.

Kuitenkin järjestön julkaiseman korruptiondeksin todenmukaisuutta on alettu kyseenalaistamaan viime aikoina, sillä indeksi mittaa vain ja ainoastaan julkisella sektorilla tapahtuvaa korruptiota. Lisäksi indeksiä johdettaessa ei kysytä suoraan kohdemaan kansalaisten kokemuksia korruptiosta. Sen on myös sanottu vaikuttavan kielteisesti joihinkin maihin, kuten Suomeen, ylläpitäessään käsitystä maan vähäisestä korruptiosta, mikä on johtanut välinpitämättömyyteen korruption kitkemisen suhteen. On myös sanottu, että indeksi on itsessään korruptoitunut, sillä se perustuu hyvin valikoidun ryhmän, tyypillisesti kansainvälisistä sijoituspäätöksistä vastaavien asiantuntijoiden, mielipiteisiin eri maiden korruptiosta jättäen huomiotta korruption institutionaaliset tekijät – siis juuri ne tekijät, jotka muodostavat Suomessa esiintyvän korruption ytimen. (ks. esim. Andersson & Heywood 2009; Erlingsson & Kristinsson 2016; Laukkanen 2019.)

Toisaalta Suomessa esiintyvistä rakenteellisesta korruptiosta ei ole saatavilla tämänhetkisten tutkimusten perusteella kovinkaan laajaa näyttöä, mikä myös vaikuttaa siihen, että Suomen maine korruption suhteen on niinkin hyvällä tasolla. Tämä käy ilmi myös valtakunnansyyttäjältä saadusta tilastosta, jossa näkyy syyttäjän ratkaisujen määrä vuosilta 2010–2019 niiden rikosten osalta, joihin on voinut liittyä korruptiivisia piirteitä (ks. Liite 2). Esimerkiksi kyseisellä aikavälillä syyttäjä ratkaisi yhteensä vain 73 lahjontaan liittyvää tapausta, 178 tapausta, jossa virka-asemaa oli väärinkäytetty ja vain yhden tapauksen, jossa sisäpiiritietoa oli väärinkäytetty. Tosin näidenkään rikosten osalta ei voida varmuudella sanoa, oliko kyseessä korruptio vai ei, sillä Suomessa korruptiota ei ole kriminalisoitu (ks. Korruptiontorjunta.fi). Suomen hyvää korruptiotilannetta on myös selitetty sillä, että Suomessa on vahva julkisuuslaki, luotettava ja riippumaton tuomiovalta, toimiva ja tehokas rikostutkinta sekä pakollinen ja kattava koulutus (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2005).

Joka tapauksessa voidaan todeta, että rakenteellinen korruptio on monella tapaa kytköksissä hallintoon, instituutioihin ja valtaan. Lisäksi sitä esiintyy pääasiassa siellä, missä on jaossa merkittävät taloudelliset intressit. Tutkimuskirjallisuudessa usein puhutaan *hallinnon laadusta* (engl. the quality of government) puhuttaessa korruptiosta, sillä korruptiota pidetään hyvän hallinnon vastakohtana (Rothstein & Teorell 2008, 169). Yleisesti ollaan sitä mieltä, että rikkaissa länsimaissa hallinnon laatu on parempi kuin köyhissä kehitysmaissa. Tämä johtuu siitä, että hallinnon laadun ajatellaan kulkevan käsi kädessä talouden kehityksen kanssa, sillä monet institutionaaliset tekijät, kuten lainsäädäntö, joka suojaa omistus- ja sopimusoikeutta, ovat tärkeitä instrumentteja myös talouden kehitykselle. (La Porta ym. 1999, 3.)

Kuitenkaan ei ole selvää, miten korruptio vaikuttaa talouden kehitykseen. Alan tutkijat väentävät yhä kättä korruption taloudellisista vaikutuksista ja ovat jakautuneet niiden suhteen kahteen ryhmään: ryhmään, jonka mukaan korruptio on yksi suurimmista esteistä talouden kehitykselle, ja ryhmään, jonka mukaan korruptio päinvastoin edesauttaa talouden kehitystä tehostamalla byrokraattisia prosesseja. Onko korruptio siis uhka vai mahdollisuus talouden kehitykselle?

3 KORRUPTIO JA TALOUDEN KEHITYS

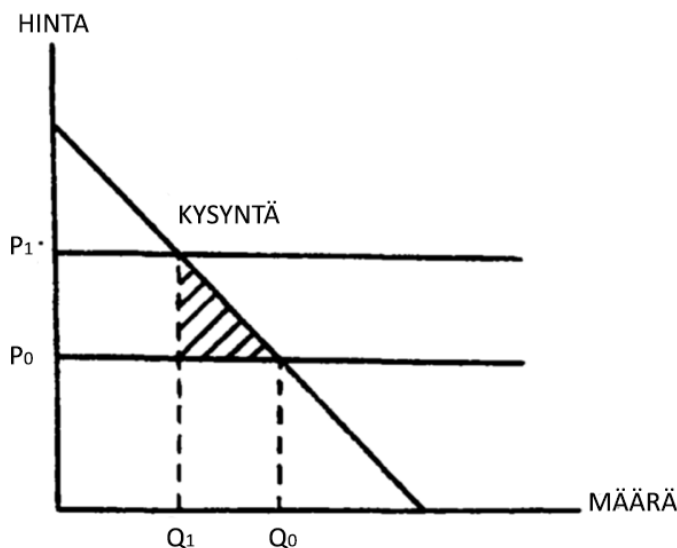
3.1 Uhka vai mahdollisuus?

Yksi teoreettinen perustelu sille, miksi korruptiota pidetään uhkana talouden kehitykselle, on löydettävissä *ylijäämävaihteluun* (engl. rent-seeking) perustuvasta teoriasta. Teorian mukaan ylijäämävaihtelu vääristää markkinoita allokoimalla resursseja taloudelle tehottomiin kohteisiin, kasvattaa julkisen sektorin kokoa ja lisää vapaiden markkinoiden sääntelyä vähentäen näin kilpailua, yksityistä investointia ja siten myös innovointia (ks. esim. Murphy ym. 1991; Shleifer & Vishny 1993; Acemoglu & Verdier 2000; Lambsdorff 2002). Ylijäämävaihtelun on myös havaittu vaikuttavan hyvinvointiin lisäämällä eriarvoisuutta, sillä vain harvat ja valitut hyötyvät sen tuomista eduista (Alesina & Angeletos 2005). Mutta mistä ylijäämävaihtelussa onkaan kyse?

Ylijäämäksi kutsutaan sitä osuutta, joka ylittää hyödyn, jonka resurssin omistaja saisi resurssistaan sen toiseksi parhaimmassa käyttökohteessa. Se on siis resurssin vaihtoehtoiskustannuksen ylittävä osuus. Toisaalta näin määriteltäessä ylijäämää voitaisiin pitää samana asiana kuin voitto, mutta se kuitenkin eroaa voitosta siinä mielessä, että se syntyy keinotekoisesta niukkuudesta, mikä tekee siitä niin sanotusti keinotekoisesta voitosta. Keinotekoisesta niukkuudesta muodostuu esimerkiksi siten, että julkinen valta rajoittaa rakentamista jakamalla rakennuslupia määrän x , joka on pienempi kuin rakennuslupien luonnollinen määrä y . Luonnollisella määrällä tässä tarkoitetaan rakennuslupien määrää, joka määräytyisi kysynnän ja tarjonnan perusteella. Ylijäämävaihtelu poikkeakin juuri tässä mielessä normaalista *voittojenvaihtelusta* (engl. profit-seeking), sillä normaalissa voittojenvaihtelussa voitot ovat syntyneet kysynnän ja tarjonnan lakien mukaisesti tehden siitä tavanomaisen piirteen taloudelle. (Tollison 1982, 575–577; Aidt 2009, 5–6)

Normaali voittojenvaihtelu saa myös aikaan lisäarvoa synnyttävää kilpailua. Siinä korkeammat voitot resurssien omistajille jollakin sektorilla lisäävät kilpailua kyseisellä sektorilla, minkä seurauksena resurssit allokoituvat sinne, missä ne tuottavat eniten, ja lopulta voitot palautuvat normaalille tasolle. Ylijäämävaihtelu saa puolestaan aikaan kilpailua, joka päinvastoin syö lisäarvoa ja on täten yhteiskunnallisesti haitallista. Itse asiassa vasta silloin, kun keinotekoisesta niukkuudesta synnyttämistä voitoista muodostuu kilpailua, voidaan puhua ylijäämävaihtelusta. (Tollison 1982, 575–578.) Siinä tapauksessa tätä teoriaa voidaan kutsua myös *kilpailulliseksi ylijäämävaihteluksi* (engl. competitive rentseeking).

Kilpailullisen ylijäämäntavoittelun teoria sai alkunsa vuonna 1967, kun Gordon Tullock todisti hyvin yksinkertaisen mallin avulla, että monopolista aiheutuva hyvinvointitappio on itse asiassa paljon suurempi mitä siihen asti oli uskottu (ks. Tullock 1967). Aikaisemmin monopolista koituvaa hyvinvointitappiota oli pidetty hinnan nousuna P_0 :sta P_1 :een ja sen myötä kysynnän laskuna Q_0 :sta Q_1 :een. Tätä hyvinvointitappiota oli hahmotettu kuvion 1 raidoitetulla kolmiolla eli niin kutsutulla Harbergerin kolmiolla. Tullock kuitenkin lisäsi perinteiseen oppikirjoista löydettävään malliin myös kolmion vasemmanpuoleisen neliön. Tullockin mukaan neliö, jota aikaisemmin oli pidetty vain kertaluonteisena tulonsiirtona kuluttajilta monopolille, oli sekin todellisuudessa yhteiskunnallinen tappio, jos resursseja tämän tulonsiirron saamiseksi oli käytetty.

Kuvio 1 Monopolista aiheutuva hyvinvointitappio (Tullockia 1967 mukailen)

Tullockin mukaan neliön koon perusteella voitiin myös olettaa, että potentiaaliset monopolit olivat investoineet resursseja saadakseen tämän tulonsiirron itselleen. Hän myös jatkoi, että luultavasti taasen sen jälkeen, kun monopoli oli näin saatu muodostettua, myös resursseja sen murtamiseksi käytettäisiin. Monopolioikeuden haltijat sitä vastoin olisivat valmiita laittamaan melko suuria summia monopolioikeuksiensa puolustamiseen, mikä jälleen aiheuttaisi lisäkustannuksia, joita alkuperäisessä mallissa ei oltu otettu huomioon. Tullockin mukaan kaikki nämä kustannukset, mitä monopolisoinnista aiheutuu, on lisätävä hyvinvointitappioon, sillä ne eivät ole vain kustannuksia monopolisointiin tai sitä

vastaan osallistuville toimijoille, vaan ne ovat myös kustannuksia koko yhteiskunnalle hukkaan heitettyjen resurssien muodossa. Hänen mukaansa monopolisointiin käytetyt resurssit puolestaan riippuvat mahdollisen tulonsiirron koosta, minkä vuoksi voidaan olettaa, että niistä koituva hyvinvointitappio on suuruudeltaan kolmion vasemmanpuoleinen neliö, jos ei suurempikin.

Tullock siis perusteli, että monopolista koituva hyvinvointitappio on paljon oletettua suurempi, sillä monopolisoinnista odotettavat tulot aiheuttavat kilpailua, joka on yhteiskunnan kannalta katsottuna haitallista. Kilpailullisessa ylijäämäntavoittelussa siis kilpailaan keinotekoisen niukkuuden synnyttämistä voitoista, mikä kuluttaa resursseja, jotka muuten olisi voitu sijoittaa yhteiskunnallisesti lisäarvoa tuottaviin kohteisiin. Siis sen sijaan, että resurssit menisivät esimerkiksi tuotekehittelyyn, ne menevätkin aikaa ja resursseja kuluttavaan lobbaukseen patenttioikeuksista. Kaiken lisäksi tämä saa aikaan sen, että enemmän ja enemmän henkistä pääomaa allokoituu näihin resursseja tuhlaaviin tehtäviin, kuten lobbaukseen, joiden tarkoituksena on hyötyä keinotekoisen niukkuuden synnyttämistä voitoista eikä tuottaa lisäarvoa yhteiskunnalle. (Tollison 1982, 576–578.) Yhdysvaltoja voidaan pitää tästä hyvänä esimerkkinä, sillä siellä lobbauksesta on tullut vakiintunut toimintatapa, johon yhdysvaltalaiset yritykset ja järjestöt käyttävät vuosittain miljardeja dollareita (ks. Wasserman 2015, 240). Lobbaus tosin on täysin laillista, vaikka lobbauksesta vaikutusvallan väärinkäyttöön ei olekaan pitkä matka. Ylijäämäntavoittelussa ei siis sinänsä ole kyse laittomasta toiminnasta, kuten ei myöskään rakenteellisessa korruptiossa aina ole.

Toisaalta syypää tähän kaikkeen on julkisen vallan interventioilla aikaan saatu keinotekoinen niukkuus. Ylijäämäntavoittelu perustuu siis julkisen vallan ristiriitaiseen rooliin vapaiden markkinoiden säätelijänä. Epätasa-arvoisuuden nimissä julkinen valta pyrkii puuttumaan talouden kulkuun, jotta markkinoiden aiheuttama epäoikeudenmukaisuus saataisiin korjattua. Kuitenkin näin tehdessään julkinen valta luo vastuuta maan byrokrattiselle rakenteelle resurssien allokoinnissa, mikä puolestaan synnyttää otolliset puitteet virkamiesten korruptoituneelle toiminnalle (Ehrlich & Lui 1999, 272).

Klitgaardin (1998, 4) mukaan korruptiolle sopivat puitteet löytyvät sieltä, missä organisaatio tai henkilö pystyy käyttämään monopoliasemaansa ja harkintavaltaansa eikä ole vastuussa seurauksista. Tähän viitaten hänen mukaansa korruptiota voidaan kuvata seuraavalla kaaviolla:

KORRUPTIO = MONOPOLI + HARKINTA – VASTUU

Siis mitä vähemmän monopoli- ja harkintavaltaa ja mitä enemmän vastuuta virkamiehillä resurssien allokoinnissa on, sitä vähemmän he ryhtyvät korruptoituneisiin toimiin. Vastuuta voidaan lisätä esimerkiksi lainsäädännöllisin keinoin (ks. esim. Becker & Stigler 1974). Kuitenkin korruptiota rajoittavat toimenpiteet vaativat omat resurssinsa, eikä ole sanottua, että ongelma ratkeaisi silloinkaan. Jos esimerkiksi korruption torjumiseksi käytettäisiin niin paljon rahaa ja luotaisiin niin paljon byrokratiaa, että kustannukset ja tehokkuuden menetykset olisivat suuremmat kuin vähentyneen korruption hyödyt, toimenpiteet olisivat tuloksettomia (Klitgaard 1998, 4). Tässä tutkimuksessa oletetaan, että kustannukset korruption kitkemiseksi ovat liian suuret ongelman poistamiseksi kokonaisuudessaan.

Tosin on myös olemassa teorioita, joiden mukaan korruptiota ei tarvitse poistaa, sillä se vaikuttaa positiivisesti talouden kehitykseen. Esimerkiksi Huntingtonin (1968) mukaan ”korruptio tarjoaa välittömiä, spesifejä ja konkreettisia etuja ryhmille, jotka muuten voisivat olla täysin vieraantuneita yhteiskunnasta”. Hänen mukaansa korruptiota tarvitaan, jotta yhteiskunta pystyisi uudistumaan, jos uudistusta ei muuten tapahdu hallinnon ollessa liian jäykkä toimiakseen. Huntingtonin mukaan korruptio voi siis toimia tällaisissa yhteiskunnissa ”tervetulleena voiteluaineena”, joka laittaa talouden rattaat pyörimään. Leff (1964) perusteli tätä taloustieteellisesti siten, että korruptio tehostaa hankalia byrokrattisia prosesseja luomalla niihin kilpailua. Hänen mukaansa resurssien ollessa niukat virkamiehet joutuvat allokoidaan resursseja huutokaupanomaisesti yrittäjille, jotka tarjoavat niistä eniten. Näin siis resurssit allokoiduvat niille yrittäjille, jotka liiketoiminnallaan tienaavat eniten ja ovat siten kaikista tuottoisimpia koko yhteiskunnan kannalta katsottuna.

Myös Aidt (2009) perustelee korruption tehokkuutta sillä, että virkamiesten lahjonta luo ikään kuin markkinakynnyksen, jonka pystyvät ylittämään vain ne yrittäjät, jotka ovat lahjakkaita ja siten kaikista tuottavimpia. Siis myös Aidt perustelee korruption tehokkuutta sillä, että epätäydellisen informaation vallitessa korruptio itse asiassa auttaa kohdistamaan resurssit kaikista tuottavimpiin kohteisiin. Tällä tavoin taloudessa, jossa julkinen valta säätelee vapaita markkinoita, on korruption avulla enemmän tuotantoa mitä siellä olisi ilman korruptiota. Tosin Aidtin mukaan korruptio voi parantaa talouden tehokkuutta aina vain toiseksi parhaimmalla tavalla. Paras vaihtoehto nimittäin olisi se, ettei markkinoita vääristäviä rajoituksia olisi alkuunkaan. Kuitenkin julkinen valta säätelee

markkinoita erilaisin keinoin, sillä vain keinotekoisien niukkuuden vallitessa se pystyy keräämään tuloja tarjoamistaan resursseistaan.

Voidaanko siis todeta, että yhteiskunnissa, joissa julkisen vallan rooli on suuri, korruptiolla on positiivinen vaikutus talouden kehitykseen? Aidin (2009) mukaan ei, sillä korruption ja tehottoman sääntelyn välillä on itse asiassa noidankehä: sääntely lisää korruptiota ja korruptio lisää sääntelyä. Hänen mukaansa lyhyellä aikavälillä korruptiolla voi näennäisesti olla tehokkuutta parantava vaikutus, mutta pitkällä aikavälillä se kuitenkin luo lisää sääntelyä ja rajoituksia kaupankäyntiin. Tähän viitaten Aidt pitääkin korruption taloutta tehostavaa vaikutusta vain harhakäsityksenä, sillä vapaiden markkinoiden tehoton sääntely on todellisuudessa korruption tuotosta eikä toisin päin. Tämä johtuu siitä, että korruptiosta hyötyvät osapuolet pyrkivät lisäämään sääntelyä, jotta he hyötyisivät entisestään korruption tuomista eduista. Myös Tullock (1967) totesi, että todennäköisesti päätös siitä, että julkinen valta myöntää jollekin monopolioikeuden, on sekin ollut alun alkaen ahkeran lobbauksen tuotos. Näin korruptio siis yhdessä julkisen vallan interventioiden kanssa ylläpitää itse itseään.

3.2 Korruptio ja Suomen talouden kehitys

Korruptio ja julkisen vallan interventiot ovat siis kolikon kaksi puolta – ei toista ilman toista. Kärjistäen voidaan siis sanoa, että jos korruptio haluttaisiin kitkeä kokonaisuudessaan, julkisen vallan ei tulisi säädellä vapaita markkinoita lainkaan. Käytännössä kuitenkin kaikissa maissa julkisella vallalla on jonkinlainen ote vapaiden markkinoiden ylitse. Varsinkin Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa julkisen vallan rooli on suuri. Suomessa virkamiehillä onkin paljon tosiasiallista valtaa, vaikka virallisesti he muodostavatkin vain hallituksen alaisen toimeenpanokoneiston. Itse asiassa tämä on edelleen jonkinlainen yhteiskunnallinen tabu Suomessa. (Wiberg 2006, 277–278, 301, 319.)

Kuitenkin kansainvälisten vertailujen mukaan Suomi on pärjännyt taloudellisesti suhteellisen hyvin 1990-luvun laman jälkeisistä ajoista lähtien ja kuuluukin tällä hetkellä maailman rikkaimpiin valtioihin. Lisäksi Suomessa eriarvoisuus on vähäistä verrattuna muihin maihin, ja suomalaiset on jo kolmatta vuotta peräkkäin todettu olevan maailman onnellisimpia (ks. World Happiness Report 2020). Mitä siis voidaan sanoa korruption vaikutuksesta talouden kehitykseen Suomessa?

Useat empiiriset tutkimukset, jotka ovat pyrkineet selvittämään korruption suhdetta talouden kehitykseen, ovat käyttäneet korruption mittana Transparency Internationalin korruptioindeksiä. Suomen tapauksessa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä, kuten

jo aikaisemmin todettiin, Transparency Internationalin korruptioindeksi ei anna todenmukaista kuvaa Suomessa piilevästä korruptiosta. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa on turvauttu kartoittamaan korruption vaikutuksia Suomen talouden kehitykseen asiantuntijahaastatteluiden avulla. Haastatteluissa asiantuntijoita pyydetään pohtimaan korruption vaikutuksia viiteen eri talouden kehityksen osa-alueeseen, jotka on poimittu tutkimukseen mukaan teorian pohjalta. Osa-alueita ovat:

- julkisen sektorin koko,
- instituutioiden luotettavuus,
- markkinoiden kilpailullisuus,
- yksityinen investointi ja innovointi sekä
- taloudellinen tasa-arvoisuus.

Ennen tutkimuksen empiiristä osuutta tehdään kuitenkin lyhyt katsaus osa-alueista jokaiseen.

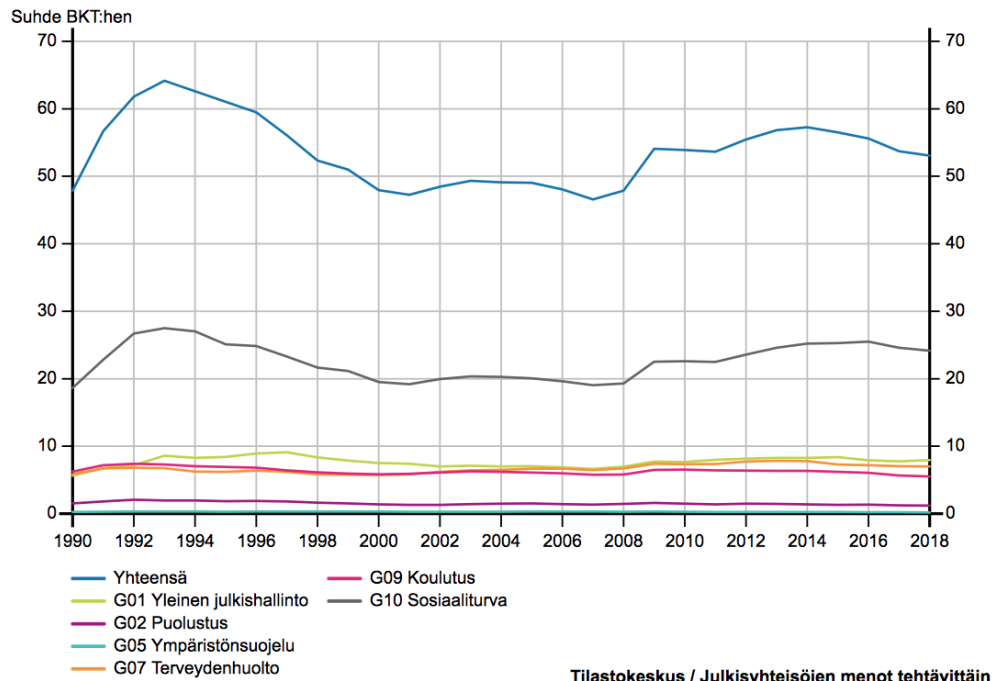
3.2.1 Julkisen sektorin koko

Ylijäämäntavoittelun teoria osoitti, että yksi korruptiivisen toiminnan negatiivinen vaikutus talouden kehitykseen on julkisen sektorin kasvu. Tilastokeskuksen mukaan julkiseen sektoriin Suomessa kuuluvat (ks Stat.fi):

- valtion ja kuntien hallinto,
- yliopistot ja kunnalliset koululaitokset,
- Kansaneläkelaitos,
- kuntien ja kuntayhtymien palvelulaitokset sekä toimipaikat, jotka eivät ole yhtiömuotoisia,
- valtion ja kuntien sekä kuntayhtymien liikelaitokset sekä
- valtion sosiaaliturvarahastot.

Julkisen sektorin kokoa mitataan yleensä vertaamalla julkisen sektorin kokonaismenoja suhteessa bruttokansantuotteeseen. Alla olevassa kuviossa 2 on kuvattu julkisen sektorin koon kehitystä Suomessa vuosina 1990–2018 julkisyhteisöjen menojen muodossa. Kuviossa 2 julkisyhteisöjen menot ovat myös eritelty tehtävittäin. Pääpiirteittäin julkisyhteisöllä tarkoitetaan samaa kuin julkinen sektori. Suomessa niihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot (Findikaattori; Julkiset kokonaismenot).

Julkisyhteisöjen menot 1990-2018 Sulautetut kokonaismenot

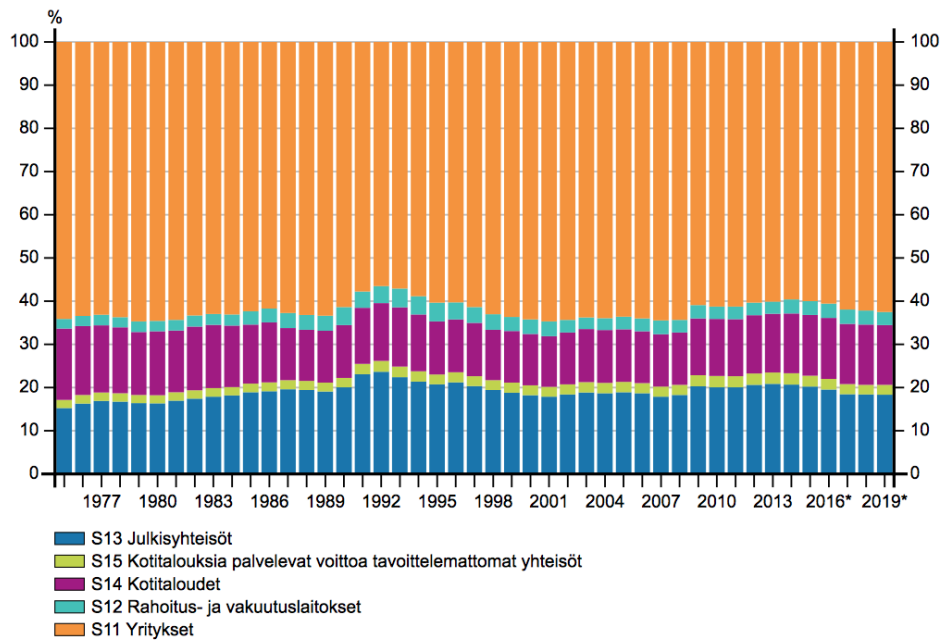

Kuvio 2 Julkisyhteisöjen menot 1990–2018 (Findikaattori; Julkiset kokonaismenot)

Kuvion 2 perusteella voidaan sanoa, että julkisen sektorin koon trendi on enemmänkin laskeva kuin nouseva. Kuvion 2 myöskin nähdään, että julkisen sektorin koko seuraa melko tarkasti sosiaaliturvaan käytettyjen menojen kehitystä, sillä muut menot ovat kutakuinkin pysyneet lähes muuttumattomina. Erityisesti tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista tarkastella yleisen julkishallinnon menoja, jotka kuvion 2 mukaan ovat nekin pysyneet lähes samana koko tarkasteltavan ajankohdan ajan.

Toisaalta vertailukelpoisempaan julkisen sektorin koon mittana pidetään julkisyhteisöjen tuottaman arvonlisäyksen osuutta koko kansantalouden arvonlisäyksestä kuten kuviossa 3 on esitetty. Sillä kuvataan julkisen talouden omaa palvelutuotantoa ja se koostuu suurimmaksi osaksi henkilöstö-menoista. (Bruun 2014.) Kuvion 3 voidaan todeta, että julkisen sektorin koko on pysynyt lähes samana vuodesta 1975 lähtien, pienoista kasvua lukuun ottamatta. Tällä hetkellä julkisen sektorin osuus koko kansantalouden arvonlisäyksestä on noin viidesosa eli 20 prosenttia.

Sektoreiden osuudet kansantalouden arvonlisäyksestä 1975-2019*

Tilastokeskus / Tilastokeskus, Kansantalouden tilinpito

Kuvio 3 Sektoreiden osuudet kansantalouden arvonlisäyksestä 1975–2019 (Findi-kaattori; Kansantalouden sektoreiden osuudet arvonlisäyksestä)

Näiden tilastojen valossa näyttäisi siis siltä, että Suomessa julkisen sektorin koko ei ole muuttunut merkittävästi. Sen trendiä voisi pitää enemmän laskevana kuin kasvavana 1990-luvulta lähtien. Toisaalta julkisen sektorin koon laskevaa trendiä on selitetty vuoden 1990-luvun lamalla, joka johti hyvinvointivaltion supistamisvaatimukseen (ks. luku 3.2.5), mutta toisaalta myös konsulttipalveluiden käytön lisääntymisellä.

Kuuselan ja Ylösen (2013) mukaan konsultit alkoivat vallata julkista sektoria 1990-luvulla, ja virkamiehistä vähennettiin liki puolet 20 vuodessa. Heidän mukaansa konsulttityöt lisääntyivät 143 miljoonalla eurolla vuosien 2006 ja 2009 välillä. He myös kertovat, kuinka yhden hengen konsulttiyritys laskutti pelkästään vuonna 2010 valtiovarainministeriöltä 60 000 euroa. Vuotta aiemmin yritys oli sen sijaan laskuttanut 74 000 ja sitä edellisenä vuonna 58 000 – eikä sopimuksia kilpailutettu. Tästä esimerkkinä myös valtiovarainministeri Katri Kulmunin viestintäkoulutus, jota ei myöskään kilpailutettu syystä tai toisesta, vaikka koulutuksesta kertyi valtiolle yli 50 000 euron lasku (Yle 3.6.2020). Kuusela ja Ylönen myös toteavat tutkimuksessaan, että moni konsultti tekee työtä, jonka voisi tehdä yksi palkattu työntekijä. Tämä taas sotii täysin julkisten varojen tehokasta kohdentumista vastaan.

3.2.2 Instituutioiden luotettavuus

Myös instituutioilla on merkittävä rooli talouden kehitykseen. Luvussa 2.3 todettiin, että institutionaaliset tekijät, kuten lainsäädäntö, ovat tärkeitä instrumentteja talouden kehitykselle ja että instituutiot korruption tavoin ovat osa hallinnon laatua. Itse asiassa Maailman talousfoorumin mukaan Suomessa on maailman parhaat instituutiot (ks. Global Competitiveness Report 2019). Talousfoorumin mukaan Suomessa esimerkiksi luotetaan maailmassa eniten poliisiin. Sen mukaan myös oikeusjärjestelmän riippumattomuus sekä omistusoikeuden suojaus toteutuvat Suomessa maailman parhaiten. Myös Eurostatin mukaan Suomessa luotetaan Euroopassa eniten poliisiin ja toiseksi eniten oikeuslaitokseen sekä poliittiseen järjestelmään (ks. Average rating of trust). Kansainvälisten vertailujen valossa näyttääkin, että Suomessa hallinnon laatu näillä instituutionaalisilla tekijöillä mitattuna on poikkeuksellisen hyvä.

Kuitenkin OECD:n tutkimuksen mukaan luottamus itse hallitukseen tippui Suomessa 30 prosenttiyksikköä vuosien 2007 ja 2016 välisenä aikana, ja tipahdus olikin kyseisellä aikavälillä OECD-maiden jyrkin (ks. Government at a Glance 2017). Myös Elinkeinoelämän valtuuskunnan eli EVAn mukaan vain 27 prosenttia suomalaisista tunsu luottamusta maan hallitusta kohtaan vuonna 2018 (ks. Arvo- ja asennetutkimus 2018). EVAn tutkimuksessa luottamus eduskuntaan ja etenkin hallitukseen tippui monta sijaan vuoteen 2009 verrattuna, jolloin tutkimus oli viimeksi toteutettu. Sen sijaan luottamus puolueisiin roikui jonon hännillä kuten aiemminkin, kun taas luottamus tasavallan presidenttiin nousi toiselle sijalle heti poliisin jälkeen. EVAn vuoden 2018 luottamusrankingissa kärkiviisikona olivat poliisi, tasavallan presidentti, puolustusvoimat, koulutusjärjestelmä ja oikeuslaitos, kun taas hännillä olivat työnantajajärjestöt, eduskunta, suuryritykset, hallitus ja puolueet. Viranomaisiin ja keskeisiin valtiollisiin instituutioihin siis luotetaan, mutta poliittisiin toimijoihin, presidenttiä lukuun ottamatta, ei luoteta. Mistä tämä voisi johtua?

Valtiovarainministeriön mukaan suomalaisten poliittista luottamusta ovat etenkin heikentäneet taloudelliset taantumet ja poliittiset skandaalit (ks. Poliittikkakatsaus 2019). Poliittista luottamusta ovat siis esimerkiksi voineet horjuttaa vuoden 2008 finanssikriisi ja vuoden 2011 euroalueen velkakriisi. Taloudelliset kriisit ovat kuitenkin eksogeenisiä tekijöitä, joihin poliittiset toimijat eivät sinänsä voi vaikuttaa. Poliittiset skandaalit puolestaan ovat poliitikkojen itseaiheuttamia. Poliittisten skandaalien osalta luottamusta ovat

siis voineet heikentää esimerkiksi vuoden 2008 vaalirahasotku, vuoden 2008 ulkoministeri Ilkka Kanervan tekstiviestikohu sekä vuoden 2016 pääministeri Juha Sipilän ja Yleisradion toiminnasta noussut kohu – joitakin mainitakseen.

Vaalirahasotkussa oli kyse vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ehdokkaille annetuista vaalituista, jotka oli jätetty ilmoittamatta lain edellyttämällä tavalla. Sotkun tullessa julkisuuteen ja tukijoiden paljastuessa havaittiin, että rahoittajat olivat pyrkineet vaikuttamaan kaavoitukseen ja maankäyttöä koskevaan lainsäädäntöön ehdokkailleen jakamiensa vaalitukien kautta. (Liski 2019, 62–68.) Ilkka Kanervan tekstiviestikohu liittyi hänen lähettämiin seksuaalisävytteisiin tekstiviesteihin eroottiselle tanssijalle Johanna Tukiaiselle, minkä johdosta Kanerva joutui eroamaan ministeriydestään (Yle 31.5.2020). Juha Sipilän ja Yleisradion kohussa puolestaan oli kyse Ylen uutisoinnista liittyen Sipilän esteellisyyteen, kun hän yhdessä hallituksen kanssa oli myöntänyt miljoonien eurojen rahoitustuen Terrafame-kaivokselle, jolla taasen oli bisnesyhteyksissä Sipilän sukulaisen kuljetinfirmaan. Myöhemmin uutisoinnista raivostuneena Sipilä oli lähettänyt sähköposteja Ylen päätoimittajalle, minkä seurauksena Ylen johto hyllytti yhden tapaukseen liittyvän jatkojutun ja esti kahden muun jutun edistämisen. (Suomen Kuvalehti 8.12.2016.)

Thompsonin (2000) mukaan poliittiset skandaalit voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan: seksiskandaaleihin, talousskandaaleihin ja valtaskandaaleihin. Edellä esitetyissä poliittisissa skandaaleissa on esimerkki näistä jokaisesta. Mutta oliko – Kanerva-tapausta lukuun ottamatta – skandaaleissa kyse korruptiosta vai pelkästään poliittisten päättäjien vähäisestä ymmärryksestä koskien sidonnaisuuksiaan? Vai oliko kyseessä löyhä lainsäädäntö, joka mahdollisti epäasiallisen toiminnan? Lopputulos on kuitenkin sama: poliittiset skandaalit, olipa niissä kyse korruptiosta tai ei, heikentävät poliittista uskottavuutta ja instituutioiden luotettavuutta. Luottamus on puolestaan taloustieteilijöiden mukaan yksi talouden kehityksen peruspilareista.

Toisaalta, vaikka suomalaisten luottamus poliittisia toimijoita kohtaan ei olekaan kovin imartelevaa, on tilastojen mukaan luottamus instituutioita kohtaan edelleen korkealla tasolla Suomessa. Kuten EVAn tutkimuspäällikkö Ilkka Haavisto asian esittää: ”On paradoksaalista, että samalla kun luotto valtion instituutioihin on kivenkovaa, luottamus niiden linjauksista vastuun kantavaan politiikkaan on hyvin ohutta.”

3.2.3 Markkinoiden kilpailullisuus

Entä mitä voidaan sanoa markkinoiden kilpailullisuudesta Suomessa? Turun yliopiston taloustieteen emeritusprofessori Matti Virenin (2018, 16) mukaan Suomessa markkinat

ovat keskittyneet. Markkinoiden keskittyneisyydellä tarkoitetaan, että vain yksi tai muutama yritys hallitsee markkinoita tietyllä toimialalla. Virenin mukaan, ”jos ajattelee mitä tahansa avainalaa teollisuudessa, rakentamisessa ja palveluissa (kauppa, pankit, hotellit) törmää siihen, että alalla on vain yksi tai kaksi suurta yritystä, joilla kotimaan markkinoita ajatellen on lähestulkoon monopoli – alueellisista monopoleista nyt puhumattakaan.”

Suomessa esimerkiksi päivittäistavarakauppaa hallitsee kaksi suurta kauppaketjua: S-ryhmä ja K-ryhmä. S-ryhmän markkinaosuus päivittäistavaramyynnistä vuonna 2019 oli 46,2 prosenttia ja K-ryhmän 36,5 prosenttia, kun taas kolmanneksi suurimman päivittäistavarakaupan, Lidl Suomen, markkinaosuus oli vain 9,6 prosenttia (ks. Päivittäistavarakaupan myynti ja markkinaosuudet 2019). Tästä närkästyneenä vuonna 2017 Lidl Suomi jättikin lausunnon valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle, jossa yritys arvosteli päivittäistavarakaupan keskittyneisyyttä Suomessa (ks. Lidl Suomi Ky:n lausunto). Lausunnossa arvosteltiin erityisesti Alkon monopoliasemaa ja sen sijoittumista kilpailua vääristävällä tavalla sekä kaavoituksen sääntelyä, joka tosin parani hieman vuoden 2017 lakiuudistuksen myötä, mutta suosii edelleen parhaiten verkottuneita toimijoita. Lausunnossa myös mainittiin, että vähäisen kilpailun johdosta elintarvikkeiden hinnat ovat edelleen EU:n korkeimpia. Päivittäistavarakaupan lisäksi myös esimerkiksi apteekkiala on Suomessa hyvin keskittynyt. Tällä hetkellä apteekkien perustamista ja lääkkeiden hintavalvontaa koskevien tiukkojen sääntöjen vuoksi Suomi kuuluu lääkkeiden myyntiä eniten rajoittavien EU-maiden joukkoon (Euroopan komission Suomen maara-portti 2020, 52).

Sääntelyn lisäksi markkinoiden kilpailullisuutta voi myös heikentää yhtiöiden julkinen omistus. Suomessa valtio esimerkiksi omistaa enemmistön melkein 50 yhtiöstä, joista neljä ovat täysin valtio-omisteisia lainsäädännöllisiä monopoleja: Alko, Posti, Veikkaus ja VR (ks. Valtioneuvoston kanslia). OECD:n tuotemarkkinoiden sääntelyä koskevan selvityksen mukaan yritysten valtionomisteisuus on Suomessa korkeammalla tasolla mitä valtaosassa muissa OECD-maissa (ks. Product Market Regulation 2018). OECD:n selvityksessä moititaan erityisesti valtion puuttumista maantiekuljetukseen, maakaasualan ja junaliikenteeseen, joista kahdesta viimeisestä kilpailu puuttuu täysin. Selvityksessä myös mainitaan, että Suomesta puuttuvat kokonaan säännöt, jotka takaavat läpinäkyvyyden intressiryhmien ja päätöksentekijöiden välillä. Myös julkisiin hankintoihin liittyvää sääntelyä tulisi selvityksen mukaan parantaa, jotta yrityksillä olisi helpompaa osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin.

Toisaalta valtion puuttumista joihinkin toimialoihin voidaan perustella luonnollisilla monopoleilla. Luonnollisesta monopolista on kyse esimerkiksi silloin, kun yksi tuottaja pystyy tyydyttämään koko kysynnän kyseisellä markkinalla kaikista alhaisimmilla hinnoilla. Luonnollisia monopoleja esiintyy esimerkiksi sähkön, veden ja kaasun jakelussa sekä julkisessa liikenteessä ja televiestinnässä. (Posner 1968, 548.) Virenin (2018) mukaan on myös selvää, että pieni maa tarvitsee suuria yrityksiä, mutta, kun on kyse kotimaisista markkinoista, suurin huoli pitäisi olla kilpailutilanteessa. Hänen mukaansa kilpailua on kuitenkin vaikea edistää, jos yrityksillä on luja ote poliittisiin päättäjiin erilisten kytkösten, kuten vaalirahoitusten ja luottamustehtävien, kautta.

Keskittyneet markkinat ovat siis jo sinänsä ongelma markkinoiden kilpailullisuudelle, mutta niihin liittyy eräs toinenkin ongelma: ne lisäävät kartelliriskiä. Suomea onkin pidetty kartellien luvattuna maana. Vuonna 1992 hallitus myös päätti poistaa kartellien kriminalisoinnin (Fellman 2010, 142). Tällä hetkellä kartelli ei siis ole rikos vaan petos, josta voi saada seuraamusmaksun, joka on enintään 10 prosenttia yrityksen liikevaihdosta (ks. Kilpailu- ja kuluttajavirasto). Tämä tarkoittaa sitä, että kartellista ei voida vaatia ketään henkilökohtaisesti vastuuseen. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan emeritusprofessori Raimo Lahden mukaan kartelli tulisi kriminalisoida, sillä se on vakava liiketoiminnan väärinkäytös. Myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) pääjohtaja Kirsi Leivo on Lahden kanssa samoilla linjoilla. Leivon mukaan kartelleiden aiheuttama hintojen nousu on tappio niin kuluttajille, kansantaloudelle kuin myös lainkuuliaisille yrityksille. (ks. Yle 4.9.2018.)

Kartellit synnyttävätkin monopolien tavoin hyvinvointitappion, sillä kartellien tarkoituksena on keskinäistä kilpailua rajoittamalla saavuttaa monopolia vastaava markkina-asema. Esimerkiksi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen selvityksen (2011) mukaan vuosina 1994–2002 toiminut asfalttikartelli nosti hintoja noin 20 prosenttia, josta jokaiselle Suomen kunnalle koitunut vahinko oli noin 17 prosenttia toteutettujen päällystysurakoiden kokonaishinnoista. Selvityksen mukaan pääkaupunkiseudulle euromääräinen vahinko oli noin 11 miljoonaa euroa vuoden 2009 hinnoissa. Sen mukaan on myös mahdollista, että kartellin vaikutus ei ole vielääkään lakannut.

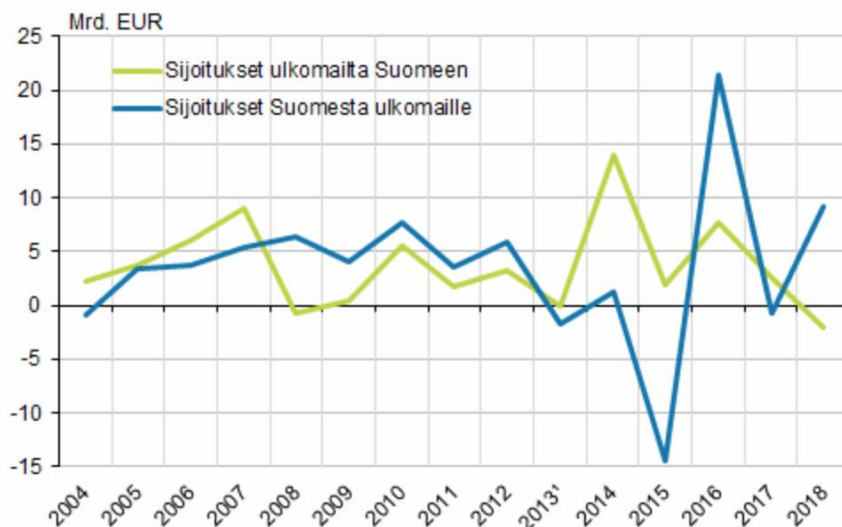
Kaikesta huolimatta kartelleja ei ole kriminalisoitu Suomessa, vaikka vuonna 2014 työ- ja elinkeinoministeriö sekä KKV tilasivatkin jopa kaksi eri selvitystä kartellien kriminalisoinnista, joissa molemmissa päädyttiin samaan lopputulokseen: kartellit tulisi kriminalisoida. Niin ikään emeritusprofessori Lahdella, joka teki selvityksistä toisen, kuin

KKV:n pääjohtaja Leivollakaan ei ole käsitystä, mikseivät selvitykset kuitenkaan johtaneet toimenpiteisiin. (ks. Yle 4.9.2018.) Myös oikeusministeriön korruptionvastaisen strategian (2017) toimintasuunnitelmasta kartellien kriminalisointi on jätetty pois.

3.2.4 Yksityinen investointi ja innovointi

Korruptiivisen toiminnan synnyttämät rajoitukset kaupankäyntiin puolestaan saavat aikaan sen, että yksityiset investoinnit vähenevät ja sen myötä myös innovointi heikkenee. Empiiriset tutkimukset korruption vaikutuksista investointiin ovat etenkin tarkastelleet korruption vaikutuksia *suoriin ulkomaisiin sijoituksiin* (engl. foreign direct investment, FDI) (ks. esim. Mauro 1995; Mo 2001; Egger & Winner 2005). Taloustieteilijöiden mukaan suorat ulkomaiset sijoitukset ovat tärkeitä talouden kehitykselle, sillä ne tuovat uutta pääomaa kohdemaan käyttöön.

Suorien ulkomaisten sijoitusten kehitystä Suomessa kuvataan alla olevassa kuviossa 4. Tilasto kuvaa lähinnä monikansallisten konsernien kotimaisten ja ulkomaisten yksiköiden välisiä rahoitustaloustoimia, ei niinkään ulkomaisten tekemiä reaali-investointeja Suomeen. Kuvioista 4 nähdään, että Suomeen kohdistuvien ulkomaisten sijoitusten trendi on ollut laskeva aina sen huippuvuodesta 2014 lähtien. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 suorita sijoituksia ulkomailta Suomeen tehtiin nettomääräisesti –2,1 miljardia euroa (ks. Tilastokeskus; Ulkomaiset suorat sijoitukset vuonna 2018). Toisaalta YK:n kauppa- ja kehitysjärjestön (UNCTAD) julkaiseman investointiraportin mukaan vuonna 2018 maailman suorien sijoitusten virrat supistuivat noin 13 prosenttia, ja supistuminen kohdistui erityisesti kehittyneisiin maihin (ks. World Investment Report 2019).

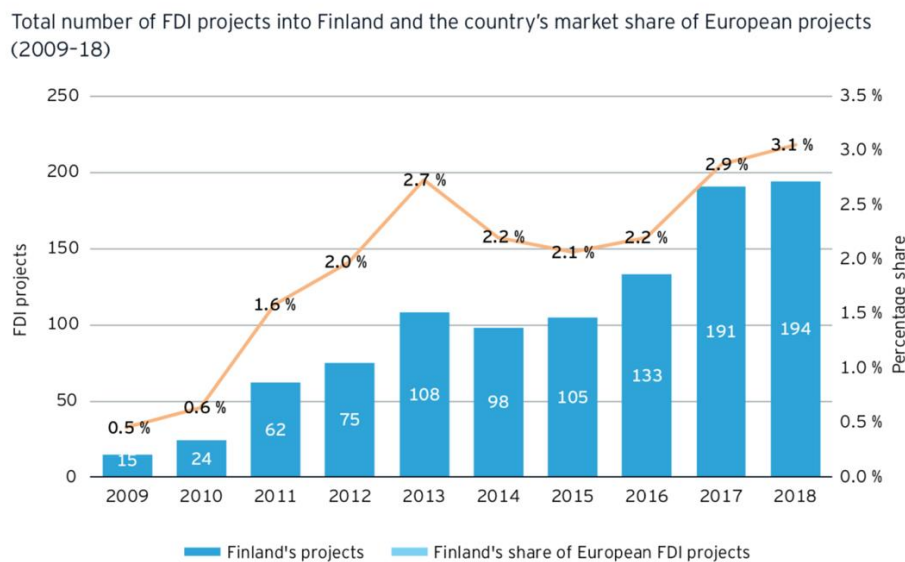

Luvut vuodesta 2013 alkaen eivät ole täysin vertailukelpoisia vuosien 2004–2012 lukujen kanssa kansainvälisen tilastointistandardin muutoksista johtuen.

Kuvio 4 Ulkomaisten suorien sijoitusten virrat 2004–2018 (Tilastokeskus; Ulkomaiset suorat sijoitukset vuonna 2018)

Ernst & Youngin (EY) tekemän tutkimuksen mukaan Suomeen kuitenkin virtasi vuonna 2018 Pohjoismaista eniten suoria ulkomaisia sijoituksia reaali-investointien muodossa (ks. Nordics Attractiveness Survey 2019). Reaali-investoinneilla EY:n tutkimuksessa tarkoitetaan suoria ulkomaisia hankkeita. Niitä Suomeen tuli 194 kappaletta, Ruotsiin 73, Tanskaan 56 ja Norjaan vain 17 kappaletta. Poissulkemalla portfolio-investoinnit ja *yri-tykskaupat* (engl. mergers & acquisitions) tutkimuksella haluttiin osoittaa ulkomaisten yritysten investointien todelliset vaikutukset palveluihin ja tuotantoon.

Reaali-investointien kehitystä Suomessa vuosina 2009–2018 puolestaan kuvataan alla olevassa kuviossa 5. Kuvioista 5 nähdään, että reaali-investointien määrän trendi on ollut kasvava aina vuodesta 2009 lähtien. EY:n tutkimuksen mukaan Suomi onkin jo seitsemättä vuotta peräkkäin pysynyt Pohjoismaiden kärkimaana reaali-investointien suhteen. EY:n tutkimus myös osoitti, että yksistään Helsinkiin kohdistui 95 ulkomaista hanketta. Tämä tarkoittaa, että yksin Helsinki sai 28 prosenttia Pohjoismaihin kohdistuneista ulkomaisista hankkeista ja että se houkutteli enemmän hankkeita kuin muut viisi pohjoismaista kärkikaupunkia yhteensä.

Source: EY European Investment Monitor (EIM) 2019

Kuvio 5 Suorat ulkomaiset hankkeet Suomessa ja niiden osuus eurooppalaisista hankkeista 2009–2018 (Nordics Attractiveness Survey 2019)

Suomeen siis näyttäisi virtaavan suoraa ulkomaisia investointeja ainakin reaali-investointien muodossa kohtalaisen hyvin verrattuna muihin Pohjoismaihin. Tämä puolestaan pitäisi näkyä talouden kehityksenä ja innovointikykyä. Itse asiassa Euroopan komission julkaiseman innovaatioiden tulostaulun mukaan Suomi oli vuonna 2019 toiseksi innovatiivisin EU-maa (ks. European innovation scoreboard 2019). Rankingissa ensimmäisenä oli Ruotsi, toisena Suomi ja kolmantena Tanska. Tulostaulun mukaan kaikista innovatiivisin alue EU:ssa oli Helsinki-Uusimaa ja vasta sitten Tukholma.

Suomessa innovatiivisuus oli tulostaulun mukaan myös kasvanut eniten verrattuna Ruotsiin ja Tanskaan vuodesta 2011 lähtien. Sen mukaan kaikki Suomen indikaattorit olivat lähellä EU:n keskiarvoa lukuun ottamatta yritysten perustamisen osuutta, joka oli vain 0,4 prosenttia EU:n keskiarvon ollessa 1,5 prosenttia. Euroopan komission julkaiseman Suomen maaraaportin (2020, 49–50) mukaan Suomessa markkinoille tulon esteeksi voivat muodostua toimilupien, kuten ympäristölupien, saamiseen liittyvät pitkät menettelyprosessit, jotka vähentävät yrittäjyyttä ja yritysten perustamista.

Joka tapauksessa yksityisten investointien ja innovatiivisuuden suhteen Suomen tilanne näyttäisi olevan kohtalaisen hyvä huomioiden Suomen markkinoiden koko ja kilpailukyky. Osaltaan Suomen hyvä kansainvälinen maine voi myös vaikuttaa tähän. Ulkomaiset suorat sijoitukset nimittäin pitkälti riippuvat siitä, kuinka maa näyttäytyy kansainvälisten tilastojen valossa. Sijoittajat yleensä tekevät päätöksensä esimerkiksi sen mukaan, kuinka hyvät instituutiot maassa on ja kuinka innovatiivinen, poliittisesti vakaa ja korruptoitumaton maa on. Suomi näyttäytyykin näissä tilastoissa erittäin otollisena sijoitusmaana (ks. esim. Global Competitiveness Report 2019).

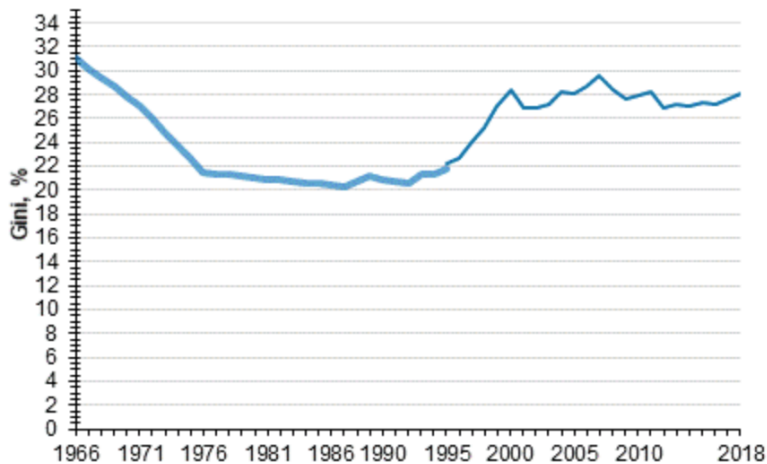
Jos siis Suomen hyvä maine esimerkiksi korruption suhteen järkkyy, todennäköisesti sillä olisi jonkinlainen negatiivinen vaikutus suorien ulkomaisten sijoitusten määrään Suomessa. Olisi siis Suomen edun vastaista, jos rakenteisiin piiloutunut korruptio nousisi maailmalla otsikoihin. Sattumalta Suomi onkin korruptioindeksiä julkaisevan Transparency Internationalin suuri rahoittaja Ruotsin ja Tanskan tavoin, eikä niin ikään Suomea, Ruotsia kuin Tanskaakaan ole tutkittu lainkaan, kun kysymys on ollut poliittisen vaikuttamisen läpinäkyvyydestä, osallistumisen yhdenvertaisuudesta ja rehellisyyden toteutumisesta (Blom 2018, 281).

3.2.5 Taloudellinen tasa-arvoisuus

Viimeisenä tarkastellaan taloudellisen tasa-arvoisuuden kehitystä Suomessa. Luvussa 3.1 todettiin, että ylijäämäntavoitteluun perustuva korruptiivinen toiminta vaikuttaa talouden

kehitykseen myös siten, että se lisää eriarvoisuutta. Tämä johtuu teorian mukaan siitä, että keinotekoisien niukkuuden synnyttämä voitto on todellisuudessa tulonsiirto (ks. luku 3.1). Eriarvoisuutta voidaan tarkastella tuloerojen avulla. Tuloeroja yleensä mitataan Gini-kertoimella, joka kuvaa suhteellisia tuloeroja. Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot. Siis mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä suuremmat ovat suhteelliset tuloerot.

Tuloerojen kehitys vuodesta 1966 vuoteen 2018, Gini-kerroin (%)

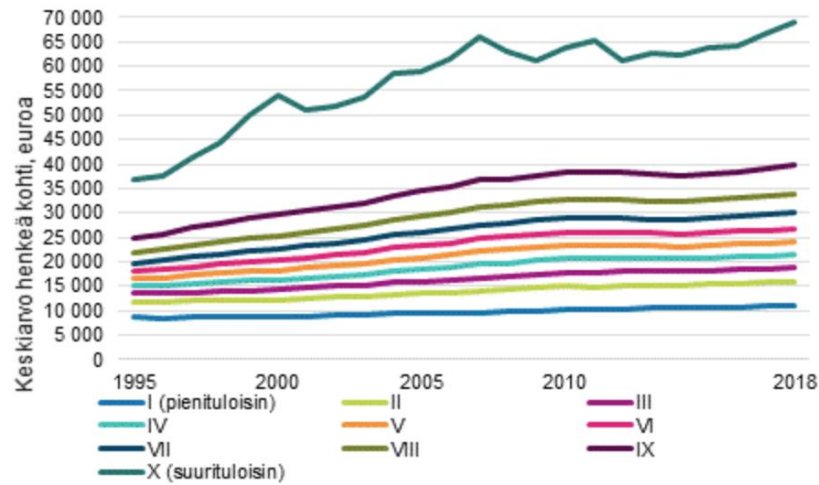
Tulokäsite ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot). Lähteet: 1995–2018 tulojakotilaston kokonaisaineisto; 1986–1995: tulojakotilaston otosaineisto; 1966, 1971, 1976, 1981 kulutustutkimus. Puuttuvat väli vuodet (1967–1985) on lineaarisesti interpoloitu.

Lähde: Tulojakotilasto, Tilastokeskus

Kuvio 6 Tuloerojen kehitys vuosina 1966–2018 Gini-kertoimella mitattuna (%) (Tilastokeskus; Tuloerot kasvoivat vuonna 2018)

Yllä olevassa kuviossa 6 kuvataan tuloerojen kehitystä Suomessa vuosina 1966–2018 prosentteina esitetyllä Gini-kertoimella. Kuvioista 6 nähdään, että tuloerot olivat korkeimmillaan vuonna 1966, jonka jälkeen ne lähtivät jyrkkään laskuun aina vuoteen 1976 asti. Puolestaan vuodesta 1976 aina vuoteen 1995 tuloerot pysyivät lähes muuttumattomina, kunnes vuonna 1995 ne lähtivät nopeaan kasvuun saavuttaen huippunsa vuonna 2000. Vuodesta 2000 vuoteen 2018 asti tuloerot ovat pysyneet jälleen melko vakaina pientä heilahtelua lukuun ottamatta. Pienimmillään tuloerot ovat siis olleet 1980-luvun puolivälissä ja eniten tuloerot ovat kasvaneet 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2000 asti, jonka jälkeen ne eivät ole enää laskeneet 1980-luvun tasolle. Tilastokeskuksen mukaan tuloerojen kasvu Suomessa on ollut voimakkaampaa kuin muissa OECD-maissa vuosina 1995–2004, kun muutosta tarkastellaan Gini-kertoimen muutoksena prosenttiyksikköinä (ks. Tilastokeskus; Suomen tuloerot kansainvälisessä vertailussa).

Kuvio 2. Reaalinen tulotaso tulokymmenyksittäin 1995–2018, ekvivalentit tulot, keskiarvo henkeä kohti

Kuvio 7 Reaalinen tulotaso tulokymmenyksittäin vuosina 1995–2018 (Tilastokeskus; Tuloerojen kehitys Suomessa)

Yllä olevassa kuviossa 7 tuloeroja havainnollistetaan sen sijaan reaalisen tulotason kehityksenä tulokymmenyksittäin vuosina 1995–2018. Näin voidaan kuvata absoluuttisia eli euromääräisiä tuloeroja suhteellisten tuloerojen sijaan. Tulokymmenykset saadaan järjestämällä väestö tulojen mukaan kymmeneen yhtä suureen osaan, joista jokaisessa on noin 540 000 henkilöä. I tulokymmenys on pienituloisin ja X suurituloisin kymmenesosa. (Tilastokeskus; Tuloerojen kehitys Suomessa.) Kuvio 7 nähdään, että tuloerot pienituloisten ja suurituloisten välillä ovat kasvaneet aina 1990-luvun puolivälistä asti. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 suurituloisimman kymmenyksen tulojen keskiarvo oli noin kuusinkertainen pienituloisimpaan kymmenykseen nähden. Kuvio 7 on siis linjassa kuvion 6 kanssa, mistä voidaan päätellä, että tuloerot ovat Suomessa kasvaneet aina 1990-luvun puolivälistä asti niin suhteellisesti kuin absoluuttisestikin mitattuna.

Tuloerojen kasvuun 1990-luvun puolivälistä lähtien on etenkin vaikuttanut 1990-luvun lama, joka johti hyvinvointivaltion supistamisvaatimuksiin eli julkisen sektorin työntekijöiden vähentämiseen ja julkisten palveluiden yksityistämiseen sekä etuuksien ja sosiaaliturvan leikkaamiseen (ks. myös kuvio 2). Haatasen (1993, 62–65) ja Kariston ym. (1998, 91–92) mukaan eniten Suomessa supistamispolitiikkaa ajoivat hallitus virkamiehineen sekä teollisuuden alan eliitti, joka vaati koko tuottamattoman julkisen sektorin yksityistämistä. Tosin 1990-luvulla kaikissa länsimaissa sosiaalipoliittisten uudistusten pyrkimyksenä oli saada kansalaisten toimeentulo siirtymään sosiaaliturvasta työntekoon po-

liittisin keinoin (Wiberg 2006, 335). Julkista sektoria siis leikattiin, vaikka kansa oli leikkausta vastaan ja vaikka laman syyt eivät olleet julkisen sektorin koossa vaan rahoitusmarkkinoiden ylikuumenemisessä (Karisto ym. 1998, 92; Julkunen 2001, 63–66).

Toisaalta 1990-luvun laman supistamispolitiikan lisäksi tuloeroja ovat myös kasvattaneet vuoden 1993 verotusmuutokset. Vuodesta 1993 lähtien suomalaisten tuloja alettiin verottaa kahden verojärjestelmän kautta: ansiotuloja progressiivisesti, kuten aikaisemminkin, mutta pääomatuloja kiinteän veroprosentin mukaisesti. Muutos on taas johtanut siihen, että yhä suurempi osa ansiotuloista on muunnettu pääomatuloiksi, sillä kiinteä veroprosentti on edullisempi vaihtoehto paljon tienaaville tulonsaajille. Kaikki eivät kuitenkaan kykene muuntamaan tulojaan pääomatuloiksi, sillä se vaatii taitavaa verosuunnittelua, jota on ollut havaittavissa eräiden ammatinharjoittajien keskuudessa kuten asianajajien, konsulttien ja lääkäreiden. Tämän vuoksi eriytettyä verojärjestelmää onkin pidetty yhtenä tuloerojen kasvun syynä. Tuloerojen kasvuun ovat myös vaikuttaneet vuoden 2005 verouudistus, joka vapautti henkilöverotuksesta osinkotulot, joita pörssissä listamattomien yritysten omistajat voivat saada, sekä vuoden 2006 varallisuusveron poistaminen. Suomessa huipputuloisten veroprosentti onkin suhteellisen pieni ja he saavat lähes kaikki verovapaat osingot. (ks. Ruotsalainen 2011; Turkkila 2011.)

Tuloerojen kasvun taustalla on myös useita muita selityksiä. Esimerkiksi markkinatalous on kasvattanut tuloeroja, sillä se kerryttää tiettyjä varallisuudenlajeja muita enemmän. Lisäksi yhdentyneet kansainväliset markkinat ovat yhdentäneet myös verotuksen rakennetta maiden välillä. Myös kulutusverotuksen lisääntyminen on kasvattanut tuloeroja, sillä mitä enemmän veroja kerätään kulutusveroina, sitä epäoikeudenmukaisempaa verotus on. Helpotusta tuloeroihin ei myöskään ole näkyvissä valtion viime vuosien runsaan velkaantumisen, väestön ikääntymisen ja pätkätöiden yleistymisen vuoksi. (Ruotsalainen 2011.)

Poliittisilla päätöksillä voitaisiin kuitenkin vaikuttaa tuloeroihin, sillä köyhyys on olennaisesti poliittinen päätös (Wiberg 2006, 336). Ruotsalaisen (2011) mukaan eduskuntavaalien lähestyessä tuloerot yleensä kiinnostavatkin ehdokkaita ja erilaisia ohjelmia tuloerojen supistamiseksi esitetään, mutta siitä huolimatta tuloerot ovat kasvaneet istuipa hallituksessa kuka tahansa. Hänen mukaansa tuloerojen kasvusta ovatkin olleet eniten huolestuneita ne, jotka eivät juuri sillä hetkellä ole olleet päätöksentekovastuussa.

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimuksen menetelmäksi on valittu laadullinen tutkimusmenetelmä. Tämä menetelmä on valittu tutkimukseen kahdesta syystä:

1. Suomessa esiintyvistä korruptiosta ei ole saatavilla riittävästi määrällistä aineistoa, joka kuvaisi Suomen tilannetta tarpeeksi todenmukaisesti.
2. Tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää syvällisesti, onko korruptiolla vaikutusta talouden kehitykseen Suomessa, ja jos on, niin mitä kanavia pitkin vaikutukset tulevat esiin.

Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu hyvin tähän tarkoitukseen, sillä sitä yleensä käytetään tutkimuksissa, joissa kerätty aineisto ei ole määrällisesti analysoitavissa ja joissa pyritään saamaan lisäymmärrystä ja uusia oivalluksia yhteiskunnallisesti monimutkaisesta ilmiöstä. Lisäksi se sopii hyvin tutkimusmenetelmäksi silloin, kun tutkitaan ihmistieteitä, joihin yhteiskuntatieteetkin kuuluvat. (Saldana 2011, 3–4.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän ohella tutkimuksessa käytetään myös eksploratiivista eli uutta kartoittavaa tutkimusotetta, sillä tutkimus on tutkijan käsityksen mukaan ensimmäinen tutkimus, joka tarkastelee korruption vaikutusta talouden kehitykseen Suomessa. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkimus suoritetaan pääpainoisesti aineistolähtöisesti eikä niinkään aikaisemman teorian pohjalta (ks. Hirsijärvi ym. 2015 161–164). Teoriaa kuitenkin tarvitaan metodien ja tutkimuksen luotettavuuden hahmottamiseen sekä ylipäätään tutkimuskokonaisuuden ymmärtämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tässä tutkimuksessa teorian pohjalta esimerkiksi poimittiin mukaan haastatteluihin ne talouden kehityksen osa-alueet, joihin korruptiolla on todettu olevan vaikutus. Lisäksi kirjallisuuskatsauksen avulla oli myös tarkoitus tunnistaa aukot tutkittavasta ilmiöstä ja sen tutkimisessa käytetyissä metodologisissa menettelyissä (ks. Koch ym. 2014, 133).

Toisaalta laadullista tutkimusta kritisoidaan yleensä siitä, ettei se ole tarpeeksi totuudenmukainen, sillä siinä tutkimuskohdetta ei kyetä tarkastelemaan täysin objektiivisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla siis voi olla vahvoja ennakkokäsityksiä ja oletuksia tutkittavasta kohteesta, mikä voi ohjata tutkimusta tiettyyn suuntaan vaarantaen tutkimuksen luotettavuuden. Tämän ongelman olemassaolo on myös tunnustettu olevan totta laadullisessa tutkimuksessa.

Luotettavuutta voidaan kuitenkin pyrkiä parantamaan esimerkiksi triangulaatiolla eli tutkimusmenetelmien yhteiskäytöllä, vaikka se ei olekaan menetelmänä lainkaan ongelmaton. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Tässä tutkimuksessa on jossain määrin pyritty hyödyntämään teoriaan liittyvää triangulaatiota tarkastelemalla korruption suhdetta talouden kehitykseen kahden eri teorian näkökulmasta ja suorittamalla pieni katsaus jokaiseen tutkimuksen kannalta oleelliseen talouden kehityksen osa-alueeseen Suomessa.

4.2 Aineiston keruu

Laadulliseen tutkimusmenetelmään perustuen tämän tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteluilla, jotka toteutettiin puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina eli teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa olennaista on, että haastattelu etenee keskeisten ennalta määriteltyjen teemojen ja niitä tarkentavien lisäkysymysten varassa ja että valitut teemat perustuvat tutkimuksen teoriaan eli tutkimuksen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2009). Tässä tutkimuksessa haastatteluun mukaan poimitut teemat pohjautuivat teoriaosuudessa käsiteltyihin talouden kehityksen osa-alueisiin, ja teemoihin perustuva haastattelurunko (ks. Liite 1) toimitettiin haastateltaville jo ennen haastattelutilaisuutta, jotta haastateltavat pystyivät tutustumaan teemoihin etukäteen.

Haastattelut haluttiin toteuttaa puolistrukturoituna, sillä näin pystyttiin takamaan se, että haastattelijalle jäi pelivaraa seurata haastatteluissa esiin nousevia näkökulmia. Toisaalta haastattelijalla oli näin myös parempi mahdollisuus osallistua haastatteluprosessiin itse ja pitää haastattelu oikealla polulla. (Leavy 2014, 286.) Puolistrukturoidussa haastatteluissa ei kuitenkaan voi kysellä mitä tahansa, vaan kysymysten tulee palvella itse tutkimustehtävää ja vastata tutkimusongelmaan. On myös makukysymys, kuinka yhdenmukaisia haastattelut ovat. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Tässä tutkimuksessa haastateltavilta kysyttiin samat kysymykset, mutta lisäkysymysten suhteen sovellettiin kysymyksiä tilanteen mukaan tai niin, että ne vastasivat haastateltavan erityistietämystä. Haastateltavat puolestaan kerättiin eliittiotannalla, eli tutkimukseen valittiin mukaan ne henkilöt, joilla oletettiin olevan parhaiten tietoa tutkimuksen aiheesta. Tällä tavalla tutkittavasta kohteesta pystyttiin saamaan mahdollisimman rikas ymmärrys. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009.) Ennalta valittuihin henkilöihin otettiin yhteyttä sähköpostitse ja tiedusteltiin heidän halukkuuttaan osallistua haastatteluun.

Haastattelut tapahtuivat Skypen kautta ja ne nauhoitettiin litterointia varten. Haastatteluun osallistui kaiken kaikkiaan seitsemän alan asiantuntijaa tai muuten aiheeseen perehtynyttä henkilöä:

- kaksi henkilöä oikeusministeriöstä, joista toinen vaali- ja puoluerahoituksen puolelta ja toinen korruptionvastaisen yhteistyöverkoston puolelta;
- yksi henkilö työ- ja elinkeinoministeriöstä tarkastuksen ja auditoinnin puolelta;
- yksi väärinkäytösasiantuntija Valtiontalouden tarkastusvirastosta;
- yksi maakuntajohtaja, joka on myös entinen Transparency Suomi ry:n hallituksen puheenjohtaja;
- yksi kauppatieteen tohtori, joka on julkaissut useita tutkimuksia korruptiosta Suomessa;
- sekä yksi tutkija poliisiammattikorkeakoulun KORSI-hankkeen (Korruption seurannan indikaattorit Suomessa -hanke) puolelta.

4.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytettiin puolestaan teoriaohjaavaa analysointimenetelmää. Siinä aineiston analysoinnin apuna käytetään tutkimuksen viitekehystä eli teoriaa, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Analyysistä siis tunnistetaan aikaisemman tiedon vaikutus, mutta analysointi ei ole teoriaa testaavaa, vaan uusia oivalluksia synnyttävää. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Ennen aineiston analysointia haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen ne pilkottiin sekä ryhmiteltiin haastatteluissa esiin nousseiden aihepiirien mukaan. Haastattelujen analysoinnissa käytettiin siis apuna teemoittelua. Siinä haastatteluista saatu aineisto ryhmitellään teemoittain ja etsitään, mitä kustakin teemasta on sanottu ja mitä asioita niissä on painotettu. Näin pystytään vertailemaan tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Analysoinnin suhteen on kuitenkin hyvä pitää mielessä, että kysymyksessä on lähinnä kartoittava tutkimus, sillä aineisto perustuu vain muutamien asiantuntijoiden arviointeihin korruption vaikutuksista talouden kehitykseen Suomessa. Jotta pystyttäisiin saamaan kattavampi analyysi korruption vaikutuksista talouden kehitykseen Suomessa, tulisi haastateltavia olla useampia. Siispä tätä tutkimusta voidaan pitää lähinnä esitutkimuksena tuleville samaa aihetta käsitteleville tutkimuksille.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esitetään haastatteluiden analysoinnista saadut tulokset. Ensin varsinaista tutkimuskohteiden tulosten esittelyä käydään kuitenkin läpi asiantuntijoiden näkemyksiä yleisesti korruptiosta Suomessa: sen esiintyvyydestä, laajuudesta ja vakavuudesta sekä siinä tapahtuneista muutoksista. Tulosten esittelyyn on otettu myös mukaan joitakin suoria lainauksia asiantuntijoilta. Lainaukset on erotettu muusta tekstistä kursivoinnin avulla, ja niitä on voitu hieman kieliasultaan editoida, mutta sisältö niissä on siitä huolimatta pysynyt ennallaan.

5.1 Keskeisiä näkemyksiä korruptiosta Suomessa

Ensimmäisenä teemana haastatteluissa oli pohtia korruptiota Suomessa. Asiantuntijoiden mukaan korruptio on Suomessa hyvin pitkälti piilorikollisuutta ja niin sanotusti harmaalla alueella toimimista laillisen ja laittoman rajapinnassa. Sitä myös pidettiin epäeettisenä ja moitittavana toimintana, jota rikosoikeus ei monilta osin tunnista. Osittain tämän johdosta eräät haastateltavista kokivat korruption tarkan määrittelyn myös haastavaksi ja jopa ”kiusallisen epäselväksi”. Toisaalta eräs haastateltavista myös totesi, että määritelmän epäselvyys ja korruption havaitsemisen vaikeus voi johtaa siihen, että korruptiota nähdään olevan myös siellä, missä sitä ei ole.

...meillä on aika hyvä lakitausta siihen, että tiedetään, mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä, mutta sitten jää se harmaa-alue just siihen, että se mitä ei ole erikseen kielletty, niin voiko niin toimia. Ja nythän me ollaan joka päivä tekemisissä niitten asioitten kanssa. Käy niinkö ilmi, että se ei välttämättä ole oikein, että pitää toimia tietyllä tavalla, mutta kun ei ole mitään pykäliä olemassa eikä määräyksiä, niin ne on aina ainutkertaisia kuvioita, ja silloin tullaan just tähän eettiseen puoleen, että onko sopivaa toimia niin.

...tämä määritelmä kysymys on minusta siinä mielessä hankala, koska yleiskielessä korruptio on ikävä ja tuomittava asia, mutta se on niin kuin saippua, että siitä ei saa otetta. Se aina niin kuin luiskahtaa kädestä ja silloin syntyy mielikuvia siitä, että kyllä siellä takana jotakin vilunkia täytyy olla, vaikka siellä ei olisikaan.

Asiantuntijat olivat myös hyvin yksimielisiä siinä, että Suomessa korruptio on rakenteellista ja perustuu ensisijaisesti epävirallisissa verkostoissa toimimiseen, joista esimerkiksi käytettiin hyvä veli -verkostoja. Suomessa esiintyvän korruption ei myöskään nähty olevan katutason lahjontaa, vaan kehittyneempää ”kulissien takana” tapahtuvaa toimintaa, jossa ”autetaan kaveria” tai pyritään vaikuttamaan asioihin epäasiallisin keinoin.

Suomessa puhutaan paljon rakenteellisesta korruptiosta ja hyvin pitkältihän se varmasti sitä on meillä. Meillä ei ole tämmöistä kansalaisten näkemää katukorruptiota, jossa poliisia lahjottaisiin liikenne-ratsian yhteydessä tai tullaustilanteessa tullimiehen kanssa tai että pitäisi antaa rahaa sitten lääkärille, että lapsi pääsee riittävään hoitoon ja niin edes päin. Niin tällaista ei meillä Suomessa käytännössä katsoen ole, ja se on tietysti hyvä asia, mutta kyllä meillä sitten tämmöistä niin kuin puhutaan hyvä veli -verkostoista ja rakenteellisesta korruptiosta, niin kyllä meillä sitten sitä puolta on ihan riittävästi.

Fiksut ihmiset toimii. Ne noudattaa lakia, mutta ne osaa totta kai pelata siellä kulis-sin takana, rivien välissä ja kavereiden kesken.

...siitähän on kysymys, että hankitaan vaikutusvaltaa tai mahdollisuutta vaikuttaa asioihin epäasiallisin keinoin, esimerkiksi rahalahjoituksin tai tukemalla rahallisesti jo-tain.

Korruptiivisen toiminnan laajuudesta haastateltavien mukaan oli vaikea sanoa mitään varmasti juuri sen takia, että korruptio on Suomessa hyvin piilevää. Sen ei ajateltu hallit-sevan suomalaisen yhteiskunnan järjestelmiä, mutta kuitenkin oltiin hyvin vahvasti sitä mieltä, että varsinkin paikallistasolle mentäessä korruptiivista toimintaa on paljon enem-män kuin mitä siellä kuvitellaan sitä olevan ja mitä siellä on havaittavissa. Korruptiota nähtiinkin esiintyvän erityisesti kunnissa julkisten hankintojen, rakennusurakoiden ja kunnallisen päätöksenteon sekä kaavoituksen yhteydessä. Tämä johtui asiantuntijoiden mukaan siitä, että kunnissa valvonta on varsin puutteellista.

...esimerkiksi kunnissa, siis kuntien hankinnat tällaiset isot rakennusprojektit, niin mä luulen, että sieltä löytyy enemmänkin korruptiivista toimintaa, kun mitä julkisuudessa koskaan tulee vastaan, ja miksi: sen takia, että suurimmassa osassa kunnista ei ole sel-

laista kunnan tarkastustoimea, joka olisi itsenäinen eli jolla olisi niin kuin oikeasti tällainen valta seurata sitä, mitä poliittinen johto tekee, mutta myös niin kuin puuttua siihen eri tavalla, ja sitten toisekseen pääse helposti läpi asioita, koska tiedetään, että hyvin pieniin juttuihin poliisi ei ehdi/pysty puuttumaan...

Valvonnan puutteellisuus nousi esiin myös esimerkiksi puhuttaessa paikallisyhdistysten puoluerahoituksesta ja julkisomisteisista yhtiöistä:

Ne toimii tavallaan niin kuin valvonnan ulkopuolella kaikki nämä paikallisyhdistykset... Ja niihin ei oikein sillä lailla pääse käsiksi sitten, että jos siellä tehdään esimerkiksi lahjotuksia puolueen paikallisyhdistykselle siinä tarkoituksessa, että paikallisyhdistys sitten vaikuttaisi vaikka valtuustossa jonkun asian eteenpäin menoa. Niin kyllä se kuntapuolella on valitettavan paljon siis semmoista tapahtunutta ja varmaan tapahtuvaa, mikä herättää vähän kysymyksiä korruptiomielessä...

...meillä on sitten julkisen sektorin omistamia, kuntapuolellakin, yhtiöitä, joista sitä tietoa ei sitten riittävästi tälläkään hetkellä tule, että siellä on tämmöisiä harmaita tai oikeastaan tummiakin alueita, jotka jäävät tämän julkisen kontrollin ulkopuolelle...

Asiantuntijoiden mukaan tilanne korruption suhteen on kuitenkin mennyt parempaan suuntaan viime vuosikymmenien aikana ainakin siltä osin, mitä sitä on lainsäädännöllisin ja kansainvälisen sopimisen keinoin pyritty torjumaan ja säätelemään. Esimerkkeinä käytettiin julkisuuslakia, vaali- ja puoluerahoitukseen liittyvää lainsäädäntöä ja OECD:n Foreign Bribery -ohjeistuksia. Toisaalta asiantuntijat myös näkivät, että korruptiivinen toiminta on mennyt yhä enemmän piiloon. Eräs asiaan hyvin perehtynyt asiantuntija myös totesi, että Suomi on menettämässä asemaansa korruptoitumattomana maana ja että kansalaisten silmissä liike-elämän toiminta alkaa olemaan yhtäläillä epäilyttävää Suomessa kuin Keski-Euroopassa yleensäkin.

Puhuttaessa korruption vakavuudesta asiantuntijat pitivät Suomen korruptiotilannetta kohtalaisen hyvänä kansainvälisesti verrattuna. He kuitenkin näkivät korruption olevan vakava ongelma Suomessa siinä mielessä, että sen olemassa oloa ei ole oivallettu eikä sen kitkemisen suhteen ole edetty kunnianhimoisesti vaan paremminkin päinvastoin. Haastatteluissa myös mainittiin, kuinka suomalainen yhteiskunta on naiivi ja sinisilmäinen korruption ja sen torjumisen suhteen.

Kaiken kaikkiaan asiantuntijoiden näkemykset korruptiosta Suomessa olivat hyvin pitkälti linjassa siihen perustuvan tutkimuskirjallisuuden kanssa. Korruptiota pidettiin Suomessa rakenteellisena ja osana piilorikollisuutta, jossa toimitaan sallitun ja ei-sallitun rajamailla. Vakavuuden suhteen korruption nähtiin olevan Suomessa enemmän yhteiskunnallinen kuin taloudellinen ongelma. Tämä toisaalta voi johtua myös siitä, että Suomessa tutkimus korruption taloudellisista vaikutuksista on vielä alkutekijöissä.

5.2 Korruptio ja julkisen sektorin koko

Kun asiantuntijoita pyydettiin pohtimaan korruption vaikutusta julkisen sektorin kokoon Suomessa, he eivät nähneet näiden kahden välillä olevan ainakaan suoranaista yhteyttä. Teorian mukaan korruptio paisuttaa julkista sektoria, mutta asiantuntijoiden mukaan julkinen sektori on oikeastaan pienentynyt Suomessa aina 90-luvulta lähtien. Tämä kehityskulku näkyi myös luvun 3.2.1 tilastoissa.

Syynä julkisen sektorin pienentymiselle pidettiin julkisten palveluiden ja toimintojen yksityistämistä, mikä on synnyttänyt uudenlaisen yhteenliittymän julkisen ja yksityisen sektorin välille. Tämä on puolestaan asiantuntijoiden mukaan aiheuttanut sen, että julkisen ja yksityisen sektorin välinen raja on hämärtynyt ja että julkisilla varoilla kustannetut yksityisen sektorin tuottamat palvelut eivät enää ulotu julkisen valvonnan piiriin, mikä puolestaan synnyttää potentiaalisen ympäristön korruptoituneelle toiminnalle.

No siis pikemmin viranomaisohjausta on kevennetty, että 90-luvun alun lamassa otettiin uusi ote ikään kuin toiminnasta, tuli tämä kilpailukyky valtion käsitteikäyttöön. Ja kaikki, mitä valtio teki, niin sen piti tehdä kilpailukyvyyn parantamiseksi. Eliikä syntyi uudentyypinen koalitio julkisen vallan ja yksityisen välille, uudenlaisia yhteyksiä, ja sen jälkeen julkinen sektori ei ole pystynyt säätelemään samalla tavalla yksityisen sektorin toimintaa kuin aikaisemmin.

...tämä on vähän kaksipiippuinen juttu, koska julkishallintoa on niin paljon supistettu viime vuosina, siis sanotaan resurssipuolella, joka on sitten ajanut siihen, että me ollaan koko ajan enemmän ja enemmän ulkoistettu palveluja ja tuotteiden hankintaa, joka sitten ehkä sitä kautta on vähän pimentänyt sitä kuvaa siitä, että mikä se oikeasti on toi meidän julkisen sektorin koko. Eliikä se ehkä vähän hämärtää sitä...

...kyllähän julkisen sektorin niin kuin sanotaan ohjausmenetelmät ovat muuttuneet viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana aika paljon, ja se alkoi silloin 90-luvulla ja sitä ohjausotetta on kevennetty myös 2000-luvulla aika paljon, että tämä omavalvonta on tullut vallitsevaksi myös sellaisissa toiminnoissa, joita rahoitetaan verovaroin, mutta joita tuottaa yksityinen sektori.

Haastatteluista siis ilmeni, että korruption vaara itse asiassa piileekin juuri siinä, että julkista sektoria on supistettu ja sen tuottamia palveluita on yksityistetty viime vuosikymmenien aikana paljon. Korruption myös nähtiin vaikuttavan julkisen sektorin kokoon epäsuorasti siten, että se lisää kustannuksia esimerkiksi julkisissa hankinnoissa:

...vaikka henkilöstöä on vähennetty todella paljon, niin kustannukset koko ajan ovat nousseet, ja toki siihen on monta selitystä, elikkä inflaatiota ja kaikkea muuta. Mutta mä sanoisin, että ihan varmasti vaikuttaa myös Suomessa. Se vaikuttaa epäsuorasti julkisten hankintojen laatuun, joka sitten tarkoittaa myös sitä, että esimerkiksi rakentamisessa joudutaan tekemään paljon korjausrakentamista, joka nostaa kustannuksia.

Toisaalta siellä hankkeissa saattaa olla korruptiota... ollaan menty sisään hyvin halvoilla hinnoilla, mutta lopputuloksena sitten on tosi kallista. Rakennusurakoissa keskimäärin mennään jossain yli 30 prosentin ylityksissä budjeteissa lähtökohtaisesti julkisissa hankinnoissa. Ainahan ne jonkun verran heiluu, mutta kyllä siellä semmoisia viitteitä taitaa olla, että myös Suomessa sillä jonkunlainen vaikutus on.

...jos ajatellaan sitä, että nämä julkiset isot rakennusprojektit, että niiden loppusumma on valtavasti paljon suurempi kuin se, mitä on sovittu, niin joko siinä taustalla on ihan puhtaasti täysin huono suunnittelu ja tyhmyys, jota yleensä mediassa sanotaan, tai sitten siellä taustalla on jotain korruptiota...

Julkiset hankinnat on myös tunnistettu olevan suuri riski korruptiolle Suomessa (ks. Poliisiammattikorkeakoulu 2015). Lisäksi tutkimukset osoittavat, että korruptio vaikuttaa julkisissa hankinnoissa käytettävien tuotantopanosten laatuun heikentävästi tai niiden hintoja nostavasti tai molempia, mikä puolestaan heijastuu talouden kehitykseen negatiivisesti (ks. esim. Del Monte & Papagni 2001).

Puhuttaessa konsulttipalveluiden käytöstä julkisella sektorilla haastateltavat olivat hyvin yksimielisiä sen suhteen, että niiden käyttö on lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana julkisen sektorin supistamisvaatimusten seurauksena. Haastateltavat pitivät näitä palveluita tarpeellisena silloin, kun kysymyksessä on jokin erityisasiantuntemusta vaativa tehtävä, johon virkamiesten asiantuntemus ei ulotu ja jolloin yksittäisen virkamiehen palkkaaminen ei olisi realistista. Toisaalta yksi haastateltavista oli havainnut konsulttipalveluiden lisääntyneen käytön takana olevan myös laiskuutta.

...sä ostat niitä palveluita, ja se on ihan laillista kun vaan noudatat hankintalakia, niin kyllähän virkamiehet pääsee helpolla. Ja nyt kun katsoo nimenomaan ministeriöiden toimintaa, mähän olen tarkastanut niitä kanssa, niin siellä on just tätä ollut, että päästään helpolla, kun ulkoistetaan tavallaan se, että nostetaan jalat pöydälle ja odotetaan, että mitä sieltä raportoidaan.

Konsulttipalveluiden kustannustehokkuuden suhteen asiantuntijoiden mielipiteet olivat puolestaan hyvin jakaantuneet: osan mielestä konsulttipalveluiden käyttö oli varsin kustannustehokasta, kun taas osan mielestä niiden käyttö ei ollut lainkaan kustannustehokasta, ja osa taas piti sellaisia konsulttipalveluita tehokkaina, joille on annettu selvä päämäärä ja jotka eivät luo riippuvuussuhdetta konsultin ja viranomaisen välille. Konsulttipalveluiden käyttöön liitettiin kuitenkin riskejä kuten niiden työn valvonta ja mahdolliset kolmannet osapuolet konsulttifirmojen takana.

Haastatteluissa siis nousi esiin hyvin paljon samoja asioita kuin luvun 3.2.1 katsauksessakin, ja asiantuntijoiden näkemykset olivat myös varsin yhteneväisiä teorian kanssa. Kuitenkin vastoin teoriaa korruption ei nähty suoranaisesti paisuttavan Suomessa julkisen sektorin kokoa ainakaan henkilöstöpuolella, mutta toisaalta taas korruptiota pidettiin yhtenä selittävänä tekijänä sille, että julkisten hankintojen kustannukset ovat kasvaneet. Myös konsulttipalveluiden käyttö oli asiantuntijoiden mukaan lisääntynyt. Kokonaisuudessaan korruptiolla siis nähtiin olevan epäsuorasti vaikutus julkisen sektorin kokoon Suomessa.

5.3 Korruptio ja instituutioiden luotettavuus

Kolmantena teemana haastatteluissa käsiteltiin korruption vaikutusta instituutioiden luotettavuuteen Suomessa. Haastateltavien mukaan Suomessa on hyvin vahva luottamus instituutioihin, osan mielestä jopa liiankin vahva. Heidän mukaansa vahvaa luottamusta

nauttii erityisesti viranomaistoiminta, kuten poliisi ja oikeuslaitos, eikä korruption nähty juurikaan vaikuttavan kansalaisten kokemaan luottamukseen näitä toimijoita kohtaan – yksittäisistä skandaaleista huolimatta. Kuitenkin oltiin myös sitä mieltä, että korruptio on vaikuttanut luottamukseen heikentävästi joidenkin instituutioiden kohdalla. Näitä instituutioita olivat esimerkiksi poliittinen päätöksenteko ja liike-elämä. Eräs haastateltavista myös totesi, että Suomessa on käynnissä selvä kahtiajako luottamuksen suhteen: eräisiin instituutioihin luotetaan vahvasti, kun taas eräitä instituutioita kohtaan tunnettu luottamus on heikentynyt ja heikennee entisestään. Tätä kehitystä pidettiin myös uhkana Suomelle.

...meillä on sellainen käsitys, että instituutiot on täysin luotettavia, täysin vapaita korruptiosta, mutta kuten mä hetki sitten sanoin, niin eräät instituutiot ovat menettäneet uskottavuuttaan tässä suhteessa. Niitä on nimenomaan media, liike-elämä ja parlamentti siis eduskuntalaitos... on syntynyt tällainen kahtiajako, että eräät instituutiot ovat huonossa kehityksessä, huonossa kierteessä, mutta eräiden instituutioiden uskottavuus on säilynyt. Ja tämä varmasti jatkuu tällaisena, että se on ihan todellinen uhka, että Suomi menettää nyt tätä ”puhtauttaan” tässä ihan puolihuomaamatta...

Suomessa hyvin vahvasti luotetaan viranomaisiin, poliisi on vuodesta toiseen, jopa Aarnio-keissin jälkeen, ja taitaa olla edelleenkin luotettavin viranomainen. Ja meillä on kansalaisille saatu päähän – upotettu – että viranomaisiin voi luottaa tilanteessa kuin tilanteessa.

Poliittisia skandaaleja puolestaan pidettiin pääsyynä sille, että kansalaisten kokema luottamus on heikentynyt poliittisia toimijoita ja suuryrityksiä kohtaan. Mutta, kun asiantuntijoita pyydettiin pohtimaan, oliko näissä skandaaleissa ollut kyse korruptiivisesta toiminnasta vai jostain muusta, mielipiteet vaihtelivat laidasta laitaan. Osa haastateltavasti koki myös, että korruptio-sanan käyttö on Suomessa tabu niin mediassa kuin viranomais-toiminnassakin.

Varmaan on juuri näin, että on tietenkin paljastunut asioita, jotka viittaavat siihen, että on väärinkäytöksiä tai ainakin peitelty asioita. En tiedä, onko siellä korruptiota suorastaan, mutta siis ainakin se, että asioita on peitelty tai jälkikäteen tullut esiin, niin totta kai se heikentää luottamusta näihin.

No aivan itsestäänselvää on, että niihin liittyy korruptiivisia piirteitä. Ja korruptiiviset piirteet Suomessa juuri nimenomaan liittyy tällaisiin jääväsasioihin ja esteellisyyksiin, ja tässä ne ongelmat juuri tuleekin, että minkä takia se luottamus sinne sitten on niin heikkoa.

...kuinka se on tabu, että tuo Aarnio-keissi, niin missä tahansa sehän on corrupt cop (suomeksi korruptoitunut kyttä), mutta me ei olla koskaan missään – siis tai no ehkä josain – mutta siis tosi tosi vähän on missään käytetty sanaa korruptio siinä sen tapauksen ympärillä... mutta se, että miten Suomessa ihan saman tyyppisestä rikoksesta puhutaan, on aivan erilainen tapa ja sitten sitä K-sanaa ei todella käytetä...

...meillä on Suomessa hirveä tabu puhua korruptiosta ihan viranomaistoiminnassa. Se on hirveän paha sana ja eihän me voida puhua siitä, mutta tämä liittyy tähän naiiviuuteen, joka meillä Suomessa on vallalla, ja yritetään työntää tämä koko sana johonkin, ja on helpompi puhua vaan jostain tällaisista pienistä intressiristiriidoista ja intressikonflikteista tai jostain muusta, mutta tässä kohtaa myös media ehkä on omaksunut tämän Suomen tavan...

Yleisesti ottaen asiantuntijoiden näkemykset instituutioiden luotettavuudesta Suomessa olivat hyvin yhteneväiset luvun 3.2.2 katsauksen kanssa: viranomaisiin luotetaan, mutta poliittisiin toimijoihin ja suuryrityksiin luotetaan vähemmän. Syynä sille, miksi poliittisiin toimijoihin ja suuryrityksiin luotetaan vähemmän, taas pidettiin niissä ilmi tulleet skandaaleja. Myös teorian mukaan poliittiset skandaalit ja korruptio heikentävät instituutioiden luotettavuutta (ks. luku 3.2.2). Kuitenkaan korruption ei nähty vaikuttavan juurikaan keskeisten instituutioiden luotettavuuteen Suomessa.

5.4 Korruptio ja markkinoiden kilpailullisuus

Kysyttäessä asiantuntijoilta vaikuttaako korruptio markkinoiden kilpailullisuuteen Suomessa, he vastasivat kyllä. Heidän mukaansa korruption vaikutukset tulevat erityisesti esiin paikallis- ja aluetasolle mentäessä. Tämä kävi muun muassa ilmi esimerkeistä, joita asiantuntijat antoivat kunnissa ja maakunnissa tehtävistä julkisista hankinnoista.

...meillä oli takavuosina sellainen ongelma, että, kun tarkastettiin näitä maakunnissa olevia virastoja, huomattiin, että aika usein ne ei käyttänyt Hanselin, eliikä siis näitä

valtion keskitettyjä palveluja, vaan ne osti joltakin pieneltä putiikilta siitä jostain läheltä. Ja sittenhän aina perustelu oli se, että kun se on tuttu, luotettava kaveri ja paikallinen toimija, että he haluavat tukea paikallista toimintaa. Mä veikkaan, että kuntapuolella on tämä sama edelleen...

...kun kunnat tekee jotain merkittäviä hankintoja tai hankkeita, ja sitten lähdetään miettimään, että keitä sitten sinne valitaan, niin täytyy muistaa se, että esimerkiksi tällainen yksinkertainen asia kuin paikallisten suosiminen jo lähtökohtaisesti on hankintalain perusteella kiellettyä. Mutta toisaalta nyt uuden hankintalain puitteissa, niin kannustetaan sitten tällaisia pieniä ja keskiuuria yrityksiä mukaan vähän isompiinkin hankkeisiin sillä, että on mahdollista pilkkoa tiettyjä hankintoja. Tähän liittyy kuitenkin se, että meillä on aika iso riski siinä, että esimerkiksi rakennuspuolella urakoita jaetaan paikallisille yrityksille. Se on kunnan taloudelle erittäin merkittävä asia, jos saadaan joku hanke esimerkiksi paikalliselle yritykselle. Se tarkoittaa kunnan kassaan rahaa.

Valtaosa Kilpailu- ja kuluttajaviraston saamista vihjeistä ja toimenpidepyynnöistä koskeekin juuri kuntien ja kuntayhtymien hankintoja (ks. Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi 2019). Haastateltavien mukaan niissä piile suuri riski korruptiolle, ja se käytännössä ilmenee paikallisten yritysten suosimisena epävirallisiin suhteisiin perustuen. Toisaalta syynä nähtiin myös olevan kuntien omat yhteiskunta- ja talouspoliittiset tavoitteet.

Julkisista hankinnoista puhuttaessa nousi myös esiin se, kuinka hankintoja ei aina kilpailuteta, vaan ne tehdään suoramankintoina, eikä niitä välttämättä edes perustella. Hankintalain mukaan kaikki julkiset hankinnat tulisi lähtökohtaisesti aina kilpailuttaa, ja siinä tapauksessa, että suoramankintaan on jouduttu turvautumaan, se tulisi aina perustella lain edellyttämällä tavalla (ks. finlex.fi). Eräs asiantuntijoista myös piti huolestuttavana sitä, että hankintalain vastaiseen toimintaan liittyviä tapauksia ei juurikaan ole viety rikosprosessissa eteenpäin.

...tilintarkastajat antoi aika kriittisiä lausuntoja viime vuoden taloudenpidosta, kun se meni kaiken kaikkiaan ihan eri tavalla kuin suunniteltiin ja luvattiin, että oliko se nyt kolmannes vai neljännes hankinnoista oli jäänyt kilpailuttamatta, mikä on aika suuri prosentti.

...mitä me ollaan tarkastuksissa huomattu, niin on ollut se, että kun käry käy, niin sitten selitetään. Mutta ne on siis piilotettu usein nämä hankinnat. Mutta kaikkihan ne näkyy. Ja sitten kun käry käy, aletaan kysymään, että mikä oli suorahankintaperuste, niin sitten alkaa tuleen selityksiä, mutta sitten tarkastaja tietenkin sanoo, että miksei näitä ole dokumentoitu aikaisemmin.

...sellainen huolestuttava piirre kuitenkin on se, että just sitten tällaiseen tyyppilliseen suomalaiseen korruptioon liittyvää, elikkä esimerkiksi hankintalain vastaista toimintaa, niin niitähän ei ole viety rikosprosessissa juurikaan koskaan eteenpäin.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) mukaan julkisten hankintojen kokonaisvolyymi on Suomessa lähes viidennes bruttokansantuotteesta eli noin 35 miljardia euroa vuodessa (ks. EK.fi). Kilpailuttamatta jättämisellä ja paikallisten yritysten suosimisella voi siis olla huomattavakin kilpailua rajoittava ja markkinoita vääristävä vaikutus, mikä puolestaan heijastuisi talouden kehitykseen negatiivisesti.

Julkisten hankintojen lisäksi myös kunnissa tapahtuvaa kaavoitusta pidettiin esimerkkinä siitä, kuinka korruptio vaikuttaa markkinoiden kilpailullisuuteen Suomessa. Asiantuntijoiden mukaan kaavoituspäätökset voivat toisinaan perustua päättäjien epävirallisiin kytköksiin yritysmaailman kanssa. Tämä nousi erityisesti esiin puhuttaessa päivittäistavarakaupan keskittyneisyydestä. Eräs asiantuntijoista kutsuikin ilmiötä osuvasti ”ABC-syndroomaksi”.

No se on tämä ABC-syndrooma nimenomaan, just tämä näin, että tietyt toimijat ovat saaneet hyvälle liikepaikoille kaupat.

Suomen kuntatasolla on tällaisia diilejä, että mikä firma saa rakentaa ison kauppakeskuksen ja minne, missä kunnassa se on S-ryhmä, missä kunnassa se on K-ryhmä, kuka sattuu olemaan vallassa, kuka saa paremman paikan, siis että tällaista on.

Toisaalta yksi haastateltavista korosti, että myös kaavoituksen suhteen kysyntä ja tarjonta on sovittava yhteen. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, että suurilla ketjuilla on jonkin verran sananvaltaa määritellä haluamansa liiketoimipaikka. Kuitenkin nähtiin, että markkinoille tulon kynnyksellä on aidosti olemassa päivittäistavarakaupassa, ja se puolestaan

tulee loppujen lopuksi kuluttajille kalliiksi ylijäämäntavoittelun teorian mukaisesti (ks. luku 3.1).

Mä en tiedä, missä muualla vähittäistavarakauppa olisi yhtä mittavasti kahden suuren hallussa, no se Lidl pikkusen nyt murtaa tätä tilannetta, mutta että tämä tällainen historiallinen kehitys, joka on ollut voimassa ehkä 70-luvulta lähtien suurin piirtein, ehkä ennen sitäkin, en nyt tarkkaa osaa jäsentää asiaa, mutta että jos 50 vuotta on joku järjestyksessä voimassa, ja sitten alkaa vasta rakoilla, niin kyllä se jotenkin kielii siitä, että markkinoille pääsyn kynnyksellä on aidosti olemassa ja ikään kuin sellaista kehitystä ei tapahdu, mikä hyödyttäisi myös kuluttajaa, että sen kuluttajan ylijäämä jää saamatta, että se jää näille myyjille, että kuluttaja ei siitä hyödy.

Myös apteekki- ja rakennusalan keskittyneisyyteen liitettiin korruptiivista toimintaa. Rakennusalan pitkät alihankintaketjut nähtiin korruption kannalta ongelmallisina, ja apteekki-alaa pidettiin korruptiolle alttiina siinä mielessä, että se on julkisen vallan tiukan sääntelyn kohteena. Apteekit myös mitä luultavimmin haluavat varjella toimialansa suojelua ulkopuolelta tulevalta kilpailulta. Eräs asiantuntijoista kertoi myös tapauksesta, jossa Helsingin yliopisto oli aikanaan käyttänyt apteekkimonopoliasemaansa väärin ja jakanut julkisia varoja valtion ulkopuolelle:

...mä tarkastin Helsingin yliopiston apteekkimonopolia takavuosina, niin sehän oli aivan järkyttävä, miten Helsingin yliopisto pelasi sillä apteekkimonopolilla. Elikkä sehän tiedettiin, että sillä oli nämä sivutoimipisteet – Turussakin on sivuapteekki. Elikkä kierrettiin tätä apteekin pitorajoitusta sillä, että sai perustaa sivutoimipisteitä. Ja sitten nämä muut yliopistot sai kompensatiota siitä, että ne ei saanut pitää omaa apteekkia. Ja arvaapas minne ne rahat meni, kun mä tarkastin sitä? Ne meni näiden yliopistojen taustayhteisöille elikkä valtion ulkopuolelle ja niillä tehtiin kaikkea kivaa.

Osa haastateltavista myös piti valtio-omisteisia yhtiöitä potentiaalisena ympäristönä korruptiolle Suomessa, ja heidän mukaansa niissä korruptionriski onkin suuri. Etenkin lainsäädännöllisiä monopoleja, kuten Veikkausta, pidettiin korruptiolle hyvin herkkänä. Yksi asiantuntijoista myös totesi, että Suomessa ainoat tuomioistuimeen asti menneet ul-

komaisen virkamielen lahjontatapaukset tapahtuivat nimenomaan valtio-omisteisissa yhtiöissä. Riskinä korruptiolle pidettiin myös sitä, että valtio-omisteisten yhtiöiden julkinen valvonta on puutteellista.

...korruption kannalta minusta on selvää, että monopoliasema, jos se perustuu lakiin, niin kyllä suojelee kuitenkin sitä sektoria tai yritystä tai toimijaa, joka sitä tekee, ja sillä tavalla sitten valvovan viranomaisen ja tuota sen toimijan välinen suhde on aika herkkä tämän tyyppiselle...

...meillä puuttuu tosi paljon sitä valvontaa ja valtio-omisteisissa yhtiöissä olisi vielä tekemistä, mutta toisaalta tietysti tässä julkisuudessakin on ollut vähän puhetta siitä, että ehkä siellä olisi voinut sitä systeemiä rakentaa toisella tavalla, että, ne, jotka saa palkkaa sieltä kokouksista valtio-omisteisilta yhtiöiltä, niin ei kuitenkaan ehkä olisi ne parhaimmat valvojat katsomaan sitä toimintaa sitten. Että sielläkin ehkä sellaista kaksoisroolia löytyy...

Puolestaan kartelleja pidettiin Suomessa kohtalaisen suurena riskinä. Osa haastateltavasti tosin koki kartelliriskin arvioinnin vaikeaksi, sillä kartellit toimivat korruption tavoin piilossa. Kuitenkin Suomea pidettiin kartelleille otollisena maaperänä, sillä pinta-alaltaan Suomi on suuri, mutta markkinat Suomessa ovat pienet. Erään asiantuntijan mukaan kartellien kriminalisointi ei kuitenkaan välttämättä parantaisi tilannetta, vaan tuomiot saattaisivat jopa tippua näyttökynnyksen noustessa.

Suomi on aika iso maa ja tuota niin harvaan asuttu, niin se tavallaan suosii tällaista kartellityyppistä toimintaa, että jaetaan markkinat alueellisesti, että te olette tuolla ja me olemme täällä ja keskenämme emme kilpaile.

Se on sama tilanne kuin tässä korruptiossa muutoinkin, että ei oikein tiedä, missä se ongelma piilee...

... jos nämä kriminalisoitaisiin, niin minun oma veikkaus on se, että kartellituomiot tai kartelliratkaisut, jotka tällä hetkellä todetaan hallinnollisessa menettelyssä, kun ne siirtyisi tuonne rikosoikeuden puolelle ja niitä alettaisiin käsittelemään tuolla tuomioistuimessa, niin mä sanoisin, että putoaisi radikaalisti.

Kaiken kaikkiaan asiantuntijat pitivät korruptiota monella tavalla uhkana markkinoiden kilpailullisuudelle Suomessa. Sen uhka tuli konkreettisesti näkyviin asiantuntijoiden antamissa esimerkeissä julkisista hankinnoista ja kaavoituksesta. Lisäksi teoriaa kunnioittaen asiantuntijat pitivät julkisen vallan puuttumista markkinoihin korruptioriskiä lisäävänä tekijänä, ja muun muassa apteekkialan sääntelyä pidettiin korruption ja kilpailun kannalta huolestuttavana. Kuitenkin ehkä suurimmaksi uhaksi markkinoiden kilpailullisuudelle Suomessa koettiin olevan julkisten hankintojen ja kaavoituksen korruptoituneisuus.

5.5 Korruptio ja yksityinen investointi sekä innovointi

Toiseksi viimeisenä teemana haastatteluissa pohdittiin korruption vaikutusta yksityiseen investointiin ja innovointiin Suomessa. Korruptiota ei pidetty Suomessa esteenä ulkomaisille suorille sijoituksille. Enemminkin niiden vähäisyyteen nähtiin vaikuttavan muut tekijät kuten markkinoiden koko ja kilpailukyky. Lisäksi haastateltavien mukaan Suomen kansainvälinen maine lähes korruptiosta vapaana maana tulisi päinvastoin olla ulkomaisia suoria sijoituksia houkutteleva elementti. Kuitenkin haastateltavien mukaan sijoituspäätöksiin vaikuttavat monet muutkin tekijät, joiden osalta Suomen korruptiotilanteella ei nähty olevan erityistä merkitystä.

Mä luulen, et suoriin ulkomaisiin sijoituksiin ei välttämättä kovinkaan suurta merkitystä ole, että kuitenkin meidän julkinen sektori ja meidän prosessit Suomessa toimivat verrattain hyvin, jos verrataan muihin maihin. Ja itse asiassa se pitäisi olla meille iso merkki, kun meiltä puuttuu tämä tällainen katutason korruptio ja tällaiseen byrokraattiseen toimintaan vahvasti juurtunut korruptio, niin sanosin, että korruptiolla ei ulkomaisiin investointeihin suoraan pitäisi olla vaikutusta, päinvastoin sen vähäisyys pitäisi olla etu meille.

Se, missä meillä on ongelmat, on varmasti se, että onko meillä nämä yhteiskunnan monet kilpailukykyyn vaikuttavat tekijät houkuttelevia. Ja kyllä mä luulen, että tämä vähäisen korruption merkitys on olemassa, mutta ei varmastikaan kukaan yksinomaan sen perusteella merkittäviä investointipäätöksiään tee, vaan kyllä siellä yhteiskuntaa perataan nimenomaan tämän vakauden ja luottamuksen kannalta, mitkä minun mielestä meillä kuitenkin on vahvoja tekijöitä. Se, että onko meillä sitten riittävän isot markkinat,

miten työmarkkinat kannustavat ja niin poispäin. Nämäkin vaikuttavat myöskin osaltaan siihen näkemykseen, mikä sijoittajilla on, eli se on aika laajan työn tulos minun ymmärtääkseni.

No mä näkisin ehkä sen toisinpäin, että meillä on vähäinen korruptio, niin se voi olla sellainen tekijä, mikä lisää luottamusta esimerkiksi siihen, että yksityisen ja julkisen välinen yhteistyö, mikä on tutkimustoiminnassa olennaista, niin voisi olla houkutteleva tekijä verrattuna moniin muihin maihin.

Joka tapauksessa Suomen hyvällä maineella korruption suhteen nähtiin olevan yhteys ulkomaisiin investointeihin. Kuten luvussa 2.3 todettiin, kansainvälinen mielikuva siitä, että Suomi on korruptiosta miltei vapaa maa perustuu pitkälti Transparency Internationalin vuosittain julkaisemaan korruptioindeksiin. Eräiden haastateltavien mukaan voikin olla todennäköistä, että Suomi rahoittaa Transparency Internationalia varsin mittavasti ylläpitääkseen hyvää mainettaan. Osa haastateltavista myös piti Transparency Internationalin julkaisemaa korruptioindeksiä poliittisesti vinoutuneena, sillä se on vääristänyt julkista keskustelua korruptiosta Suomessa.

...tällainen puhtoinen maine, jota Suomi on kaikin tavoin yrittänyt myös viranomais-toiminnassa ylläpitää, muuten vaikea selittää muun muassa sitä, että miksi Suomi on rahoittanut niinkin mittavasti CPI:n (Corruption Perceptions Index) julkaisua vuodesta toiseen. No tietysti siksi, että se takaa paikan puhtoisena maana ja se on maailman tunnetuin korruptioindeksi ja sillä saadaan ehkä halvemmalla tämä hyvä maine kuin ehkä millään muulla keinolla.

...tämän idea oli 90-luvulla nostaa sitä julkista keskustelua ja herättää siihen, että hei nyt maat, joilla menee huonosti, niiden täytyy herätä ja julkinen keskustelu nousta sitä korruptiota vastaan. Ja siihen on päästy, että se indeksi on ajanut asiansa, mutta nyt se vähän aiheuttaa ongelmia ylhäällä ja alhaalla, että alhaalla se estää investointeja niihin maihin, jotka niitä tarvitsisi, ja ylhäällä se estää julkista keskustelua korruptiosta, joka on tällainen sana, jota meillä ei ole olemassakaan. Eli että se vääristää sitä keskustelua.

No sitä ainakin käytetään vahvasti poliittisissa tarkoituksissa ilman, että tiedetään, mitä se oikeasti tarkoittaa. Tätä käytetään todella paljon hyväksi, mutta kyllähän tämä

on fakta, että myös Suomen Transparencyn yksikkö pitää tätä varsin ongelmallisena näille niin sanotuille vähäisen korruption maille kuten Pohjoismaille. Ja sen käyttäminen poliittisessa kontekstissa valitettavasti estää riittävien korruption torjuntamekanismien ja toimien jalkauttamista Suomessa osaltaan.

Haastateltavat eivät myöskään nähneet korruptiolla olevan sen enempää vaikutusta innovointiin Suomessa kuin ei investointiinkaan. Ainoana esteenä innovoinnille erään asiantuntijan mukaan voisivat olla Suomen osalta kartellit, sillä ne rajaavat voimakkaasti kilpailua, jolloin innovointia ei synny. Toisaalta myös markkinoiden keskittyneisyydellä on sama vaikutus kilpailuun, ja Suomessa joillakin toimialoilla markkinat ovat hyvin keskittyneet – kuten tässä tutkimuksessa on useaan otteeseen käynyt ilmi.

Kartelleja ja markkinoiden keskittyneisyyttä pidettiin myös jossain määrin esteenä yritysten perustamiselle Suomessa, mutta haastateltavat eivät kuitenkaan yleisesti ottaen nähneet korruptiolla olevan vaikutusta yritysten perustamisen osuuteen. Myös vastoin Euroopan komission julkaisemaa Suomen maaraporttia (ks. luku 3.2.4) asiantuntijat eivät nähneet, että sääntelyllä tai muulla hallinnollisella taakalla olisi osuutta yritysten vähäiseen perustamiseen Suomessa. Paremminkin niiden perustamisen osuuden vähäisyyteen nähtiin vaikuttavan muut tekijät kuten yrittäjien halukkuus ottaa riskejä tai ylipäänsä markkinoiden tarjoamat puitteet liiketoiminnan perustamiselle.

Mä en oikein tuota korruptiivisuutta tuossa oikein pysty näkemään ongelmana, että meillä ei sellaista viranomaisten harkintamahdollisuutta ole, jolla voitaisiin esimerkiksi rajoittaa ulkomaisen yrittäjän tai kotimaisen yrittäjän markkinoille tuloa. Meillä ei sellaisia taloudellisia vaatimuksia ole. Meillä on oikeastaan ne kaikki hyvin riisuttu. Päinvastoin meillä on hyvinkin vapaata tämä yrityksen perustamis -maailma.

...tiedetään, että niillä on nämä markkinat niin hyvin hallussa ja pitävät hyvää huolta hankinnoista, päättäjistä ja niin edespäin, niin ehkä siitä näkökulmasta siellä vois olla jotain, mutta osaavatko he miettiä sitä sitten niin valveutuneesti vielä, että enemmänkin vaan niistä näkymistä, mitkä sille liiketoiminnalle ja liiketoiminnan edellytyksille siinä tietyssä markkinassa on.

...tietysti nämä kartellit vaikuttaa siihen, että pääseekö markkinoille mukaan. Ja sitten Suomessahan on niin, että pieniä yrityksiä kyllä syntyy, mutta ne ei sitten kasva. Sitä

tässä meillä ministeriössäkin mietitään jatkuvasti: miksi ei ole sitä halua kasvaa yrityksillä? No ei siihen mitään hyvää vastausta ole. Tietysti näitä työmarkkinoiden jäykkyyksiä kauheasti aina valitetaan. Se on niin riskialtista jo sen toisen työntekijän palkkaaminen...

Haastattelujen perusteella korruptiolla ei siis nähty olevan vaikutusta yksityiseen investointiin taikka innovointiin Suomessa, vaan päinvastoin Suomen hyvä kansainvälinen maine korruption suhteen pitäisi houkutella investointeja Suomeen. Investointien taas tulisi teorian mukaan lisätä innovointikykyä. Ainoana potentiaalisena esteenä yksityiselle investoinnille ja innovoinnille Suomessa pidettiin korruption kannalta kartelleja ja markkinoiden keskittyneisyyttä, mutta suoraa vaikutusta korruptiolla ei niihin kuitenkaan nähty olevan.

5.6 Korruptio ja taloudellinen tasa-arvoisuus

Haastattelun viimeisessä osiossa käsiteltiin korruption vaikutusta taloudelliseen tasa-arvoisuuteen Suomessa. Luvun 3.2.5 katsauksessa todettiin, että eriarvoisuus on Suomessa lisääntynyt aina 90-luvun alusta lähtien niin absoluuttisesti kuin suhteellisestikin mitattuna. Haastateltavien näkemykset kuitenkin siitä, onko korruptiolla tai korruptiivisella toiminnalla ollut tässä kehityksessä osaa taikka arpa vaihtelivat hyvin paljon. Osa asiantuntijoista piti mahdollisena, että korruptio on vaikuttanut eriarvoisuuden lisääntymiseen Suomessa ja havaintojakin sen suhteen oli tunnistettavissa. Osa taas oli asiasta eri mieltä.

Mä uskon, että kaikissa maissa korruptiolla on oma osansa eriarvoisuuden lisääntymisessä, ja en sanoisi, että Suomi olisi tässä jotenkin täysin nollamaa, että sillä ei mitään vaikutuksia olisi. Suomi on pieni maa, jossa taistellaan investoinneista, korkotuista ja luottotuista julkisilta toimijoilta, ja kyllä se fakta on, että näihinkin liittyen meillä Suomessa on jonkin verran ollut havaintoja tunnistettavista sellaisesta, että kuulumalla tiettyihin piireihin niin saattaa edellytykset olla paremmat tiettyihin esimerkiksi rahoitusmuotoihin tai investointeihin siinä, että pystyy lähteen jotain tiettyä liiketoimintaa edistämään...

Ei tämä kyllä ihan Suomeen istu, että mä en löydä ensimmäistäkään sellaista tapusta, missä olisi käynyt niin. Siis ainahan on sanottu, että raha tulee rahan luo. Elikkä

aktiivinen toimija pystyy hyödyntämään mahdollisuuksia, ja nyt, jos sillä aktiivisella toimijalla olisi korruptiokontakteja, niin se olisi teoriassa mahdollista, mutta en mä nyt keksi ensimmäistäkään tapausta, missä joku olisi näin pystynyt tekemään.

Toki sitten tietenkin tietyillä sektoreilla yritystoiminta rakentuu varmasti sellaiselle verkostoille, en tiedä, onko ne korruptiivisia, mutta siis sellaisia, joissa varmasti, otetaan vaikka nyt esimerkkinä rakennusala, niin sinulla on tietenkin siellä useimmiten kokemuksen perustuvat verkostot, jotka vievät sinua eteenpäin, ja silloin tällaiselta puhtaalta pöydältä olevaan tilanteeseen nähden tilanne voi olla hyvinkin erilainen.

Korruption vaikutusta eriarvoistumiseen pohdittiin erityisesti epävirallisten verkostojen kautta, mutta eräs haastateltavasti näki eriarvoisuuden lisääntymisen takana olevan poliittista korruptiota:

Kyllä on, että tässä nyt mennään sinne poliittisen korruption puolelle, joka on määritelty sillä tavalla, että ensin asetetaan politiikassa jokin tavoite eriarvoisuuden supistamiseksi ja sitten päätetään jostakin politiikkaohjelmasta, jolla tämä tavoite saavutetaan, mutta sitten sen politiikkaohjelman toteuttajiksi tulevat sellaiset tahot, joilla ei ole tippaakaan kiinnostusta alkuperäisestä tavoitteesta ja lopputulos on se, että eriarvoisuus vaan lisääntyy siksi, että tämä ohjelma, jolla sitä piti vähentää tuli korruptoiduksi. Tämä on sitten ikään kuin Suomea koskeva ongelma, että meillä kaikki hallitusohjelmat – mitä minä olen nyt viimeisen 20 vuoden aikana nähnyt – lähtevät liikkeelle siitä, että eriarvoisuutta pyritään pienentämään, mutta on käynyt päinvastoin...

Myös luvun 3.2.5 katsauksessa todettiin, että köyhyys on olennaisesti poliittinen päätös, johon pystytään vaikuttamaan politiikalla. Katsauksessa nousi myös esiin, kuinka viime vuosikymmenien aikana tehdyt verotusmuutokset ovat vaikuttaneet tuloerojen kasvuun Suomessa. Asiantuntijoiden mukaan veropolitiikkaan kuitenkin vaikuttavat vahvasti puolueiden omat arvot ja ideologinen tausta, ja, jos verotuspäätökset tehdään avoimutta ja julkisuusperiaatetta kunnioittaen, ei siinä pitäisi olla mitään korruptiivista.

...poliittisia päätöksiä nämähän on, ja aina voidaan sitten niitä taustoja alkaa pohdita, koska arvojen mukaanhan ne poliitikot, kun ne hallitusta pääsee muodostaan,

niin tekee hallitusohjelman itsensä näköiseksi ja niiden omien arvojensa mukaiseksi, ja sen mukaan sitten toimitaan....

...veropolitiikka on sellainen, jossa on hyvin erilaisia tavoitteita yhteiskunnallisesti ja omia intressejä jokainen tietenkin haluaa edistää, ja se, että niitä edistetään, niin en pitäisi sitä sinänsä korruptiona, jos se tapahtuu avoimesti ja julkisesti.

Toisaalta haastatteluissa nousi esiin kaksi tapausta, joissa päätöksenteko ei ollut ollut täysin ulkopuolisista intresseistä vapaata. Nämä intressit molemmissa tapauksissa olivat tulleet eritoten etujärjestöjen suunnalta. Suomessa korporatiivinen järjestelmä onkin mahdollistanut sen, että korporaatiot pystyvät nauttimaan suorista suhteista päätöksentekijöihin ja niillä on etuoikeus saada tietoa valmisteilla olevista asioista. Tämä taas tekee päätöksentekoprosessista vain osittain läpinäkyvää. (ks. Blom 2018.)

No kyllä, esimerkiksi tämä varallisuusveron poisto tuota, jonka ne teki viimeksi, niin sehän sovittiin ihan selkeästi tulopoliittisessa sopimuksessa vuosille 2005–2006, vai oliko se 2004–2006. Se lukee siellä sopimustekstissä selkeästi, että varallisuusvero poistuu 1.1.2006 alkaen. Eli se oli osa sopimusta... Tämä on tyypillinen esimerkki tästä korporatiivisen järjestelmän korruptiosta. Elikkä sinne tuodaan tällaisia elementtejä, jotka eivät kuulu itse sopimisen toimialaan, mutta jotka valtiolta sitten silti hyväksyy noin sopimisen muodoksi siksi, että se vastaa sen omaa käsitystä tai vastaa sen omia tavoitteita, kuten silloisen hallituksen tavoitteena oli poistaa varallisuusvero. Se tehtiin sopimisjärjestelmän kautta, vaikka se oli verojärjestelmän ominaisuus ja olisi siksi vaatinut oman valmistelunsa nimenomaan eduskunnassa, mutta se kierrettiin tällä tavalla.

...verotusasiathan ei kuulu meille, mutta valtionapuasiat ja yritystukiasiat kuuluu, niin kyllähän se oli se yritystukityöryhmä, joka pohti sitä edellisen hallituksen aikana – siis Sipilän hallituksen aikana – tätä yritysverotuksen muuttamista, niin siellähän kävi nyt niin, että me oltaisiin supistettu näitä yritystukia, mutta tietysti ihan julkisestikin siellä oli nämä etujärjestöt mukana siellä työryhmässä, niin siihenhän se johti, että aina löytyi hyvä syy, ettei voi koskea johonkin tukeen, kun sitten työpaikat häviää...

Asiantuntijoiden näkemykset korruption vaikutuksesta eriarvoisuuden lisääntymiseen Suomessa olivat siis hyvin kahtiajakautuneet. Toisaalta ei kielletty sen mahdollista

vaikutusta eriarvoisuuden lisääntymiseen, vaikka suoraa näyttöä siitä ei olekaan. Osa asiantuntijoista myös nosti esiin huomionarvoisia seikkoja, joissa korruptiolla tai muulla korruptiivisella toiminnalla on voinut olla vaikutusta eriarvoisuuden lisääntymiseen. Joka tapauksessa korruption vaikutusta eriarvoisuuden lisääntymiseen Suomessa ei poissuljettu.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka Suomi siis vuosi toisensa jälkeen komeileekin kansainvälisten tilastojen kärjessä miltei korruptiosta vapaana maana, tosiasia on kuitenkin se, että myös Suomessa on korruptiota ja myös Suomessa korruptio vaikuttaa talouden kehitykseen. Suomessa korruptio ilmenee usein epävirallisten verkostojen muodossa, ja niiden vaikutus talouden kehitykseen tulee esiin etenkin paikallis- ja aluetasolle mentäessä. Selityksenä tälle voidaan pitää sitä, että kunnissa korruptionriski on suuri, sillä valvonta kuntasektorilla on heikompaa ja päätöksentekijät usein muodostuvat paikallisista ”voimamiehistä ja -naisista” (ks. Poliisiammattikorkeakoulun selvitys 2015).

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että näiden voimamiesten ja -naisten muodostamat epäviralliset verkostot saattavat toisinaan ohjailla kunnallista päätöksentekoa julkisten hankintojen ja kaavoituksen suhteen siten, että julkiset hankinnat menevät päättäjien suosimille toimijoille ja kaavoituspäätökset tehdään tiettyjä toimijoita miellyttäen. Vaikka päätöksentekijöihin ei olisikaan vaikutettu epäasiallisin keinoin, on myös tämän tyyppinen suosinta vaarallista talouden kehitykselle. Se rajoittaa kilpailua ja vääristää markkinoita allokoimalla resursseja kohteisiin, jotka eivät välttämättä tuota kaikista eniten lisäarvoa yhteiskunnalle. Ylijäämäntavoittelun teorian mukaisesti tämä taas synnyttää hyvinvointitappion (ks. luku 3.1).

Jos taas yksityisen sektorin toimijat ovat käyttäneet aikaa tai rahaa tai molempia vaikuttaakseen päätöksentekijöihin saadakseen yksityistä hyötyä, ovat seuraukset talouden kehitykselle vielä suuremmat. Silloin vaikuttamiseen käytetyt resurssit ovat yhteiskunnan kannalta katsottuna heitetty hukkaan, sillä ne ovat menneet julkisen vallan intervention aikaansaaman keinotekoisien voiton havitteluun – eli siis ylijäämäntavoitteluun. Suomessa vuoden 2008 vaaliraha-sotkia voidaan pitää esimerkkinä tällaisesta tilanteesta, jossa on ollut puhtaasti kyse ylijäämäntavoittelusta (ks. luku 3.2.2). Tutkimustulosten perusteella voidaan myös pitää hyvin todennäköisenä, että päätöksentekijöihin edelleen pyritään vaikuttamaan epäasiallisin keinoin.

Kuitenkaan tämän tutkimuksen perusteella ei voida sanoa, kuinka suuri osa julkisista hankinnoista ja kaavoituspäätöksistä on tehty korruptiivisesti. Myöskään ei voida sanoa, mitkä ovat niiden todelliset vaikutukset talouden kehitykseen ja kuinka suuren hyvinvointitappion ne todella saavat aikaan. Näiden selvittämiseksi tulisikin tehdä jatkotutkimus, jossa tarkastelun kohteena olisi etenkin pitkän aikavälin kehitys, jotta korruption vaikutukset olisivat ehtineet kunnolla realisoitua.

Kuitenkin jo tämän tutkimuksen puitteissa voidaan todeta, että erityisesti julkisiin hankintoihin liittyvä korruptioriski on myös riski talouden kehitykselle Suomessa. EK:n mukaan julkiset hankinnat muodostavat lähes viidenneksen Suomen bruttokansantuotteesta (ks. EK.fi), ja suurin osa julkisista hankinnoista tehdään kunnissa ja kuntayhtymissä sekä muissa alueellisissa virastoissa (ks. Hankinnat.fi). Kilpailu- ja kuluttajaviraston saamista vihjeistä ja toimenpidepyynnöistä taas valtaosa koskee juuri kuntien ja kuntayhtymien hankintoja (ks. Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi 2019). Toki kunnat ja kuntayhtymät myös tekevät suurimman osan julkisista hankinnoista Suomessa, jolloin siellä tehtyihin hankintoihin liittyvät epäselvyydet on suhteuttava hankintojen kokonaismäärään, jotta voitaisiin todella sanoa, esiintyykö kuntasektorilla ja alue-
tasolla enemmän lainvastaista tai muuta kilpailua rajoittavaa toimintaa verrattuna valtakunnalliseen tasoon. Kuitenkin valvonta on kuntasektorilla heikompaa, mikä taas luo potentiaalisen ympäristön korruptiiviselle toiminnalle.

Toisaalta on myös todettava, että korruptio ei ole niin laajamittaista Suomessa, että se vaikuttaisi kaikkiin talouden kehityksen osa-alueisiin. Suomessa edelleen luottamus instituutioihin on korkealla tasolla, vaikka joidenkin instituutioiden kohdalla luottamus onkin heikentynyt viime vuosina huomattavasti (ks. luku 3.2.2). Tutkimustulosten perusteella voidaan myös todeta, että korruptiolla ei ole ollut havaittavissa olevaa vaikutusta yksityisiin investointeihin taikka innovointiin eikä myöskään julkisen sektorin kokoon ainakaan suoranaisesti. Epäsuorasti korruptiolla on kuitenkin voinut olla vaikutusta julkisen sektorin kokoon ulkopuolisten palveluiden lisääntyneenä käyttönä. Etenkin konsulttipalveluiden käytön lisääntyminen kielii resurssien allokoitumisesta ylijäämäntavoittelun teorian mukaisesti.

Eriarvoisuuden lisääntymisen suhteen tutkimuksen tulosten perusteella ei puolestaan voida sanoa varmasti, onko sen taustalla ollut korruptiota vai ei. Kuitenkaan korruption vaikutusta ei poissuljettu. Jatkotutkimusta ajatellen olisikin mielenkiintoista tutkia korruption suhdetta päätöksiin, jotka ovat johtaneet eriarvoisuuden lisääntymiseen, sillä köyhyys on olennaisesti poliittinen päätös (ks. Wiberg 2006, 336).

Vaikka siis tällä hetkellä korruption uhka talouden kehitykselle Suomessa ei näyttäkään olevan tutkimuksen tulosten valossa kovinkaan suuri, voi se sitä kuitenkin olla tulevaisuudessa. Teoria osoittaa, että korruption vaikutukset talouden kehitykseen tulevat esiin etenkin pitkän aikavälin kuluttua. Jos ongelmaan ei siis puututa ajoissa, voi sen niin taloudelliset kuin yhteiskunnallisetkin seuraukset olla merkittävät. Korruptio onkin siinä

mielessä samanlainen ongelma kuin ilmastonmuutos, ettei se katoa minnekään silmiä ummistamalla tai siihen lyhytnäköisesti suhtautumalla.

7 YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Tällä tutkimuksella haluttiin selvittää, onko korruptiolla vaikutusta talouden kehitykseen Suomessa, ja jos on, niin millaisia ja mitä kanavia pitkin vaikutukset tulevat esiin. Tutkimus toteutettiin laadullisena, sillä Suomessa piilevästä korruptiosta ei ole saatavilla riittävästi määrällistä aineistoa. Lisäksi haluttiin myös ymmärtää syvemmin ilmiön suhde talouden kehitykseen Suomessa.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin korruptiota ja sen suhdetta talouden kehitykseen jo olemassa olevan tutkimuksen pohjalta. Korruption määritelmänä tutkimuksessa käytettiin vallan väärinkäyttöä yksityisen hyödyn saamiseksi. Suomessa esiintyvää korruptiota puolestaan tarkasteltiin erityisesti rakenteellisen korruption näkökulmasta, jossa käytetään hyväksi yhteiskunnan rakenteista löytyviä valuvikoja.

Korruption vaikutuksia talouden kehitykseen pohdittiin tutkimuksessa erityisesti ylijäämäntavoittelun teorian pohjalta. Ylijäämäntavoittelussa julkisen vallan interventioiden synnyttämät keinotekoiset voitot saavat aikaan kilpailua, joka synnyttää yhteiskunnan kannalta katsottuna hyvinvointitappion. Tutkimuksen tulosten perusteella havaittiin, että myös Suomessa kilpailu näistä voitoista aiheuttaa hyvinvointitappion. Erityisenä riskinä hyvinvointitappion kehittymiselle pidettiin epävirallisten verkostojen toimintaa kunnallisen ja alueellisen päätöksenteon yhteydessä.

Tutkimustulosten perusteella myös havaittiin, että etenkin julkisiin hankintoihin liitetty korruptionriski on myös riski talouden kehitykselle Suomessa. Johtopäätöksenä tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että korruption uhka talouden kehitykselle ei ole ainakaan tällä hetkellä kovinkaan suuri Suomessa. Tulevaisuudessa se voi sitä kuitenkin olla, sillä korruption todelliset vaikutukset talouden kehitykseen tulevat esiin vasta pitkän aikavälin kuluttua.

Tutkimuksen tulokset tosin perustuvat vain muutaman asiantuntijan subjektiiviseen käsitykseen korruption vaikutuksesta talouden kehitykseen Suomessa, minkä vuoksi tutkimuksen perusteella ei voida sanoa varmasti, kuinka suuri uhka korruptio on talouden kehitykselle Suomessa. Lisäksi tutkimus on tutkijan käsityksen mukaan ensimmäinen tutkimus, jossa tarkastellaan korruption vaikutusta talouden kehitykseen Suomessa. Tutkimus onkin lähinnä kartoittavana tutkimus, jonka tarkoituksena on toimia pohjana mahdollisille jatkotutkimuksille.

LÄHTEET

- Acemoglu, Daron – Verdier, Thierry (2000) The choice between market failures and corruption. *The American Economic Review*. Vol. 90 (1), 194–211.
- Acton-Creighton Correspondence. <<https://oll.libertyfund.org/titles/acton-acton-creighton-correspondence>>, haettu 19.2.2020.
- Andersson, Staffan – Heywood, Paul M. (2009) The politics of perception: Use and abuse of Transparency International’s approach to measuring corruption. *Political Studies*. Vol. 57, 746–767.
- Aidt, Toke S. (2009) Corruption, institutions, and economic development. *Oxford Review of Economic Policy*. Vol. 25 (2), 271–291.
- Alesina, Alberto – Angeletos, George-Marios (2005) Corruption, inequality, and fairness. *Journal of Monetary Economics*. Vol. 52, 1227–1244.
- Arvo- ja asennetutkimus 2018. Elinkeinoelämän valtuuskunta. <<https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/04/eva-arvio-015.pdf>>, haettu 28.4.2020.
- Average rating of trust. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/ILC_PW03>, haettu 27.4.2020.
- Becker, Gary S. – Stigler, George J. (1974) Law enforcement, malfeasance, and compensation of enforcers. *The Journal of Legal Studies*, Vol. 3 (1), 1–18.
- Blom, Anders (2018) *Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä: Tutkimus liike-elämän poliittisesta vaikuttamisesta kolmikantaisessa Suomessa 1968–2011*. Väitöskirja. Turun yliopisto, Turku.
- Bruun, Marjo (2014) Miten mitata julkisen sektorin kokoa. *Tieto & Trendit*.
- Corruption Perceptions Index 2019. Transparency International. <<https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019>>, haettu 25.2.2020.
- CPI (Corruption Perceptions Index) Methodology 2019. Transparency International. <<https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019>>, haettu 12.3.2020.
- Della Porta, Donatella – Vannucci, Alberto (1999) *Corrupt exchange: Actors, resources and mechanisms of political corruption*. Walter de Gruyter, Inc., New York.
- Egger, Peter – Winner, Hannes (2005) Evidence on corruption as an incentive for foreign direct investment. *European Journal of Political Economy*. Vol. 21, 932–952.
- EK.fi. Julkiset hankinnat. <<https://ek.fi/mita-teemme/yrityslainsaadanto/julkiset-hankinnat/>>, haettu 21.7.2020.

- Erlingsson, Gissur Ólafur – Kristinsson, Gunnar Helgi (2016) Measuring corruption: whose perceptions should we rely on? Evidence from Iceland. *Stjórnmal og Stjórnsysla*. Vol. 12 (2), 215–236.
- Euroopan komission Suomen maaraportti 2020. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0525&from=EN>>, haettu 6.5.2020.
- European innovation scoreboard 2019. Euroopan komissio. <https://ec.europa.eu/growth/content/2019-innovation-scoreboards-innovation-performance-eu-and-its-regions-increasing_en>, haettu 5.5.2020.
- Fellman, Susanna (2010) Kilpailupolitiikka koordinoitussa markkinataloudessa – Kartelli- ja kilpailulainsäädäntö Suomessa 1958–1988 institutionaalis-taloushistoriallisesta näkökulmasta. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 106. vsk.
- Findikaattori; Julkiset kokonaismenot. <<https://findikaattori.fi/fi/19>>, haettu 24.4.2020.
- Findikaattori; Kansantalouden sektoreiden osuudet arvonlisäyksestä. <<https://findikaattori.fi/fi/120>>, haettu 24.4.2020.
- Finlex.fi. Hankintalaki. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161397#O2L5P40>>, haettu 17.7.2020.
- Global Competitiveness Report 2019. Maailman talousfoorumi. <<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/#series=GCI4.A.01>>, haettu 27.4.2020.
- Government at a Glance 2017. OECD. <<http://www.oecd.org/gov/gov-at-a-glance-2017-finland.pdf>>, haettu 28.4.2020.
- GRECO Arviointiraportti Suomi (2018) Viides arviointikierros <<https://rm.coe.int/viides-arviointikierros-korruption-ehkaisu-ja-integriteetin-edist/1680941f1f>>, haettu 18.2.2020.
- Haatanen, Pekka (1993) Suomalaisen hyvinvointivaltion kehitys. Teoksessa: *Sosiaalipolitiikka 2017: Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen*, toim. Olavi Riihinen, 31–67. WSOY, Helsinki.
- Hankinnat.fi. HILMAN vuoden 2018 hankintatilastot on julkaistu. <<https://www.hankinnat.fi/ajankohtaista/2019/hilman-vuoden-2018-hankintatilastot-julkaistu>>, haettu 12.8.2020.
- Hirsijärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula (2015) *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Tammi, Helsinki.
- Huntington, Samuel P. (1968) *Political order in changing societies*. Yale University Press Ltd., London.

- Jain, Arvind K. (2001) Corruption: A review. *Journal of Economic Surveys*. Vol. 15 (1), 71–121.
- Joutsen, M. – Keränen, J. (2009) Corruption and prevention of corruption in Finland. Oikeusministeriö, 1.
- Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi 2019. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. <<https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/raportit/julkisten-hankintojen-valvonnan-tulosten-raportointi-2019.pdf>>, haettu 28.7.2020.
- Julkunen, Raija (2001) *Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*. Vastapaino, Tampere.
- Karisto, Antti – Takala, Pentti – Haapola, Ilkka (1998) *Matkalla nykyaikaan*. WSOY, Helsinki.
- Kaufmann, Daniel (2004) Corruption, governance and security: Challenges for the rich countries and the world. *MPRA Paper No. 8207*.
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Seuraamusmaksu. <<https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/kilpailuasiat/seuraamusmaksu/>>, haettu 4.5.2020.
- Klitgaard, Robert (1998) International cooperation against corruption. *Finance & Development*.
- Koch, Lynn C. – Niesz, Tricia – McCarthy, Henry (2014) Understanding and reporting qualitative research: An analytical review and recommendations for submitting authors. *Rehabilitation Counseling Bulletin*. Vol. 57 (3), 131–143.
- Korruptiontorjunta.fi. <<https://korruptiontorjunta.fi/kansalliset-lait>>, haettu 14.7.2020.
- Kuusela, Hanna – Ylönen, Matti (2013) *Konsulttidemokratia: miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton*. Gaudeamus, Helsinki.
- Lambsdorff, Johann Graf (2002) Corruption and rent-seeking. *Public Choice*. Vol. 113 (1), 97–125.
- La Porta, Rafael – Lopez-de-Silanes, Florenico – Shleifer, Andrei – Vishny, Robert W. (1999) The quality of government. *NBER Working Paper 6727*.
- Laukkanen, Erkki (2019) Corruption Perceptions Index (CPI): suppea ja poliittisesti vino korruptiomittari. Teoksessa: *Korruptio Suomessa*, toim. Salla Nazarenko & työryhmä, 91–116. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Leavy, Patricia (2014) *The Oxford handbook of qualitative research*. Oxford University Press, Inc., New York.
- Leff, Nathaniel H. (1964) Economic development through bureaucratic corruption. *American Behavioral Scientist* (pre-1986). Vol. 8 (3), 8.

- Lidl Suomi Ky:n lausunto: Kaupan kehittämisen ongelmakohdat ja kehittämishaasteet. O 3/2017 vp Ajankohtaiset asiat jaostossa. <<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-117531.pdf>>, haettu 6.5.2020.
- Lisciandra, Maurizio – Millemaci, Emanuele (2017) The economic effect of corruption in Italy: a regional panel analysis. *Regional Studies*. Vol. 51 (9), 1387–1398.
- Liski, Jarno (2019) Konjakkia ja kaksoisrooleja: otteita suomalaisesta korruptiohistoriasta. Teoksessa: *Korruptio Suomessa*, toim. Salla Nazarenko & työryhmä, 33–72. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Lui, Francis T. – Ehrlich, Isaac (1999) Bureaucratic corruption and endogenous economic growth. *Journal of Political Economy*. Vol. 107 (S6), 270–293.
- Mauro, Paolo (1995) Corruption and growth. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 110 (3), 681–712.
- Mo, Pak Hung (2001) Corruption and economic growth. *Journal of Comparative Economics*. Vol. 29 (1), 66–79.
- Monte, Alfredo, del – Papagni, Erasmo (2001) Public expenditure, corruption, and economic growth: The case of Italy. *European Journal of Political Economy*. Vol. 17 (1), 1–16.
- Murphy, Kevin M. – Shleifer, Andrei – Vishny, Robert W. (1991) The allocation of talent: Implications for growth. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 106 (2), 503–530.
- Mäntysalo, Venla (2019) Tarkastelussa maan tapa: hyvä veli –verkostot ja rakenteellinen korruptio. Teoksessa: *Korruptio Suomessa*, toim. Salla Nazarenko & työryhmä, 73–89. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Nazarenko, Salla (2019) Myynti korruptiovapaasta Suomesta. Teoksessa: *Korruptio Suomessa*, toim. Salla Nazarenko & työryhmä, 15–31. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Nazarenko, Salla & työryhmä (2019) *Korruptio Suomessa*. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Niinimäki, Tommi (2019) Löysät lahjusrikokset: miksi yhtiöittäminen luo tarpeen tiukentaa lahjusrikoslainsäädäntöä. Teoksessa: *Korruptio Suomessa*, toim. Salla Nazarenko & työryhmä, 117–142. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Nordics Attractiveness Survey 2019. EY. <https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/no_no/topics/attractiveness/ey-nordics-attractiveness-survey-20191.pdf>, haettu 5.5.2020.

- OECD Implementing the OECD Anti-bribery Convention (2017) Phase 4 Report: Finland.
- Oikeusministeriö (2017) Korruption vastaisen yhteistyöverkoston luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi. *Oikeusministeriön julkaisuja*, 14/2017.
- Olken, Benjamin A. (2006) Corruption perceptions vs. corruption reality. *NBER Working Paper No. 12428*.
- Poliisiammattikorkeakoulu (2015) *Korruption riskikohteet 2010-luvun Suomessa*. Tekijät: Johanna Peurala ja Vesa Muttilainen. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 115, Tampere.
- Politiikkakatsaus 2019. Valtiovarainministeriö. <https://vm.fi/documents/10623/12914468/Politiikkakatsaus_4_2019_Luottamus.pdf/4640cc17-7077-d5d7-b55e-8b1cb060c588/Politiikkakatsaus_4_2019_Luottamus.pdf>, haettu 28.4.2020.
- Posner, Richard A. (1968) Natural monopoly and its regulation. *Stanford Law Review*, 548–643.
- Product Market Regulation 2018: Finland. OECD. <https://issuu.com/oecd.publishing/docs/fin_country_note_-_tot_final?fr=sNDljNzkzNTk1MQQ>, haettu 6.5.2020.
- Päivittäistavarakaupan myynti ja markkinaosuudet 2019. Päivittäistavarakauppa ry. <<https://www.ptv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/uutinen/article/paevittaeistavara-kaupan-myynti-ja-markkinaosuudet-2019/>>, haettu 30.4.2020.
- Rose-Ackerman, Susan (1978) *Corruption: A study in political economy*. Academic Press, Inc., London.
- Rothstein, Bo – Teorell, Jan (2008) What is quality of government? A theory of impartial government institutions. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, Vol. 21 (2), 165–190.
- Ruotsalainen, Pekka (2011) Jäävätkö tuloerot pysyvästi suuriksi? Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus. <https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-03-07_001.html?s=7>, haettu 8.5.2020.
- Saldana, Johnny (2011) *Fundamentals of qualitative research*. Oxford University Press, Inc., New York.
- Salminen, Ari – Mäntysalo, Venla (2013) *Epäeettisestä tuomittavaan: korruptio ja hyvä veli –verkostot Suomessa*. Vaasan yliopisto: Vaasan yliopiston julkaisuja, selvityksiä ja raportteja 182, Vaasa.

- Salminen, Ari (2015) *Rakenteellinen korruptio: kartoitus riskitekijöistä ja niiden hallinnasta Suomessa*. Vaasan yliopisto: Vaasan yliopiston julkaisuja, selvityksiä ja raportteja 203, Vaasa.
- Shleifer, Andrei – Vishny, Robert W. (1993) Corruption. *Quarterly Journal of Economics*. Vol. 108 (3), 599–617.
- Suomen Kuvalehti 13.6.2014. Kittilän laki – näin Levitunturin varjossa käydään taistelua vallasta. <<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/kittilan-laki-nain-levitunturin-varjossa-kaydaan-taistelua-vallasta/?shared=43709-85cae3df-4>>, haettu 17.4.2020.
- Suomen Kuvalehti 8.12.2016. Ylen musta viikko: Näin Yleisradion uskottavuus ajautui kriisiin. <<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/ylen-musta-viikko-nain-yleisradion-uskottavuus-ajautui-kriisiin/>>, haettu 29.4.2020.
- Suomen Kuvalehti 11.8.2017. Kittilän kriisin mieletön tarina: Valtataistelusta raskaisiin rikosepäilyihin – Suomen kalleimmat potkut. <<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/kittila-kriisi-tarina-valtataistelu-raskaisiin-rikosepailyihin-suomenennatys/>>, haettu 17.4.2020.
- Stat.fi. Julkinen sektori. <https://www.stat.fi/meta/kas/julkinen_sektor.html>, haettu 24.4.2020.
- Thompson, John B. (2000) *Political scandal: Power and visibility in the media age*. Polity Press, Cambridge.
- Tieteentermipankki.fi. Julkinen valta. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:julkinen_valta>, haettu 6.8.2020.
- Tilastokeskus; Suomen tuloerot kansainvälisessä vertailussa. <https://www.stat.fi/til/tjt/2007/tjt_2007_2009-05-20_kat_005_fi.html>, haettu 8.5.2020.
- Tilastokeskus; Tuloerot kasvoivat vuonna 2018. <https://www.stat.fi/til/tjt/2018/01/tjt_2018_01_2020-03-10_tie_001_fi.html>, haettu 8.5.2020.
- Tilastokeskus; Tuloerojen kehitys Suomessa. <https://www.stat.fi/til/tjt/2018/01/tjt_2018_01_2020-03-10_kat_001_fi.html>, haettu 8.5.2020.
- Tilastokeskus; Ulkomaiset suorat sijoitukset vuonna 2018. Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/ssij/2018/ssij_2018_2019-09-30_kat_001_fi.html>, haettu 5.5.2020.

- Tollison, Robert D. (1982) Rent seeking: A survey. *Kyklos*. Vol. 35 (4), 575–602.
- Transparency International (2020) What is Corruption? <<https://www.transparency.org/what-is-corruption#define>>, haettu 19.2.2020.
- Tullock, Gordon (1967) The welfare costs of tariffs, monopolies and theft. *Economic Inquiry*. Vol. 5 (3), 224–232.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uud. laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Turkkila, Juhani (2011) Tuloverotuksen reaalin muuttuminen Suomessa: kuusikymmentä vuotta verojen vuoristorataa. ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos.
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (2011) Asfalttikartellin kunnille aiheuttamien vahinkojen arviointi. Valmisteluraportit 8, Loppuraportti. <<https://core.ac.uk/download/pdf/153492281.pdf>>, haettu 4.5.2020.
- Valtioneuvoston kanslia. Enemmistöomisteiset ja vähemmistöomisteiset yhtiöt. <<https://vnk.fi/omistajaohjaus/enemmisto-vahemmisto-yhtiot>>, haettu 30.4.2020.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto (2005) The corruption theme with regard to building a national integrity system. PowerPoint-esitys.
- Viren, Matti (2018) Suomi – talous jolla piti mennä hyvin. Teoksessa: *Veroja, velkaa ja kaverikapitalismia: Näkökulmia Suomen talouden ongelmista ja mahdollisuuksista*, toim. Simo Grönroos, 6–21. Suomen Perusta, Helsinki.
- Wasserman, Gary (2015) *The Basics of American Politics*. 15. Painos. Pearson Education Inc., New Jersey.
- Wiberg, Matti (2006) *Politiikkaa Suomessa*. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.
- World Bank (2020) Corruption and economic development. <<http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm>>, haettu 17.3.2020.
- World Happiness Report 2020 <<https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2020/WHR20.pdf>>, haettu 24.4.2020.
- World Investment Report 2019. UNCTAD. <https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf>, haettu 5.5.2020.
- Yle 4.9.2018. KKV esittää kartellien kriminalisointia – Emeritusprofessori: Se on kuin petos, josta ei joudu henkilökohtaiseen vastuuseen. <<https://yle.fi/uutiset/3-10386082>>, haettu 4.5.2020.
- Yle 28.6.2019. Kittilän kuntapäättäjille vapauttava tuomio ainutlaatuisessa virkarikosoi-keudenkäynnissä – syyttäjät aikovat todennäköisesti valittaa tuomiosta. <<https://yle.fi/uutiset/3-10847318>>, haettu 17.4.2020.

- Yle 11.1.2020. Selvä enemmistö ei hyväksy korruptiota – runsas neljännes hyväksyy. <<https://yle.fi/uutiset/3-11153039>>, haettu 20.1.2020.
- Yle 12.2.2020. Kittilän kuntapäättäjille lisää syytteitä. <<https://yle.fi/uutiset/3-11205456>>, haettu 17.4.2020.
- Yle 31.5.2020. Kohujuttu. <<https://yle.fi/uutiset/3-11375675>>, haettu 4.6.2020.
- Yle 3.6.2020. Ministeriöt eivät kilpailuttaneet Kulmunin koulutuksia, vaikka olisi pitänyt – valtiovarainministeriö keskeyttää nyt ostot ministerin kouluttajalta. <<https://yle.fi/uutiset/3-11382891>>, haettu 4.6.2020.

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuksen haastattelurunko

Haastattelussa käydään läpi seuraavat teemat soveltaen lisäkysymyksiä tilanteen mukaan tai niin, että ne vastaavat haastateltavan erityistietämystä.

I. KORRUPTIO SUOMESSA

- Perustietoja ilmiöstä, sen esiintyvyydestä, laajuudesta ja mahdollisista muutoksista viime vuosikymmenien aikana.
- Ilmiön vakavuus.

II. KORRUPTIO & JULKISEN SEKTORIN KOKO SUOMESSA

- Korruption mahdollinen vaikutus julkisen sektorin kokoon Suomessa etenkin julkishallinnon osalta.
- Konsulttipalveluiden käytön mahdollinen lisääntyminen virastossasi tai julkishallinnossa yleensä.
- Konsulttipalveluiden käytön tarpeellisuus ja kustannustehokkuus.

III. KORRUPTIO & INSTITUUTIOIDEN LUOTETTAVUUS SUOMESSA

- Korruption mahdollinen vaikutus instituutioiden luotettavuuteen Suomessa.
- Korruption mahdollinen vaikutus siihen, että poliittisiin toimijoihin ja suur yrityksiin luotetaan Suomessa vähemmän kuin viranomaisiin ja keskeisiin valtiollisiin instituutteihin.
- Korruption suhde Suomessa esiin tulleisiin poliittisiin skandaaleihin tai koihuihin, jotka eivät ole liittyneet poliitikkojen yksityiselämään (esim. Kanervan tekstiviestikohu).

IV. KORRUPTIO & MARKKINOIDEN KILPAILULLISUUS SUOMESSA

- Korruption mahdollinen vaikutusta markkinoiden kilpailullisuuteen Suomessa.
- Korruption mahdollinen vaikutus markkinoiden keskittyneisyyteen Suomessa, esim. päivittäistavarakauppa, apteekki- ja rakennusala.

- Korruption suhde valtio-omisteisiin yhtiöihin Suomessa ja niihin liittyvä korruptioriski.
- Kartellit Suomessa ja kartelliriskin vakavuus Suomessa.

V. KORRUPTIO & YKSITYNEN INVESTOINTI SEKÄ INNOVOINTI SUOMESSA

- Korruption mahdollinen vaikutus yksityisiin investointeihin ja innovointiin Suomessa.
- Korruptioindeksillä (CPI) mitattu alhaisen korruption taso Suomessa ja sen mahdollinen vaikutus Suomeen virtaaviin ulkomaisiin sijoituksiin.
- Korruption mahdollinen vaikutus yritysten perustamisen osuuteen Suomessa.

VI. KORRUPTIO & TALOUDELLINEN TASA-ARVOISUUS SUOMESSA

- Korruption mahdollinen vaikutus eriarvoisuuden lisääntymiseen Suomessa.
- Korruption tai muun korruptiivisen toiminnan mahdollinen vaikutus viime vuosikymmenien aikana tehtyihin verotusmuutoksiin (esim. eriytetty verojärjestelmä, henkilöverotuksesta vapautetut osinkotulot, varallisuusveron poistaminen).

Liite 2 Korruptioon viittaavat rikossyytteet 2010–2019 (Valtakunnansyyttäjä 2020)

Vuosi	Rikosnimike	Syyttäjän ratkaisut yhteensä	Syyte-ratkaisut	Tuomittu syytteen mukaisesti	Syyte hylätty kokonaan tai osittain	KO:n muu ratkaisu
2010	KAVALLUS	481	256	208	37	33
2010	LAHJUKSEN ANTAMINEN	1	1	1	0	0
2010	LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	30	14	13	1	0
2010	PETOKSEN YRITYS	229	55	54	4	9
2010	PETOS	3330	2097	2026	155	361
2010	TÖRKEÄ KAVALLUS	196	138	114	18	33
2010	TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	2	1	1	0	0
2010	TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	65	38	37	5	4
2010	TÖRKEÄ PETOS	492	353	331	67	183
2010	TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	2	0	0	0	0
2010	TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	4	0	0	0	0
2010	VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	22	2	1	1	1
2010	VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	19	5	4	1	0
2010	VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	149	24	20	4	3
2010	YRITYSSALAISSUUDEN RIKKOMINEN	17	5	2	2	7
2010	YRITYSSALAISSUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	1	0	0	0	0
2011	KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2011	KAVALLUS	436	224	185	24	41
2011	LAHJUKSEN ANTAMINEN	10	0	0	0	0
2011	LAHJUKSEN OTTAMINEN	3	0	0	0	0
2011	LAHJUKSEN OTTAMINEN ELINKEINOTOIMINNASSA	10	2	2	0	7
2011	LAHJUSRIKKOMUS	2	0	0	0	0
2011	LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	28	9	6	3	2
2011	PETOKSEN YRITYS	225	67	60	13	16
2011	PETOS	3251	1989	1875	162	245
2011	TÖRKEÄ KAVALLUS	226	178	149	22	45
2011	TÖRKEÄ LAHJUKSEN OTTAMINEN	1	1	0	0	10
2011	TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2011	TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	61	33	32	5	7
2011	TÖRKEÄ PETOS	539	362	304	74	325
2011	TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	5	1	0	1	0
2011	TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	1	0	0	0	0
2011	VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	22	6	6	0	0
2011	VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	18	5	3	1	1
2011	VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	135	18	16	2	2
2011	YRITYSSALAISSUUDEN RIKKOMINEN	25	6	2	3	1
2011	YRITYSSALAISSUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	2	0	0	0	0
2012	KAVALLUS	523	301	235	30	80
2012	LAHJUKSEN ANTAMINEN	3	2	0	2	0
2012	LAHJUSRIKKOMUS	1	0	0	0	0
2012	LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	28	6	2	3	4
2012	PETOKSEN YRITYS	251	91	80	11	15
2012	PETOS	3591	2338	2061	239	449
2012	TÖRKEÄ KAVALLUS	208	163	125	24	88
2012	TÖRKEÄ LAHJUKSEN ANTAMINEN	2	2	0	2	2
2012	TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2012	TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	58	29	21	7	13
2012	TÖRKEÄ PETOS	563	404	315	73	344
2012	TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	2	1	1	0	1
2012	TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	8	1	0	1	0
2012	VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	14	2	2	0	0
2012	VIRKASALAISSUUDEN RIKKOMINEN	27	9	8	1	0
2012	VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	165	38	16	6	21
2012	YRITYSSALAISSUUDEN RIKKOMINEN	12	3	1	1	4
2012	YRITYSSALAISSUUDEN RIKKOMISEN YRITYS	1	0	0	0	0
2012	YRITYSSALAISSUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	1	0	0	0	0
2013	KAVALLUS	496	260	160	28	116
2013	LAHJUKSEN ANTAMINEN	5	2	0	1	1
2013	LAHJUKSEN OTTAMINEN	1	0	0	0	0
2013	LAHJUKSEN OTTAMINEN ELINKEINOTOIMINNASSA	1	0	0	0	0
2013	LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	27	6	3	2	1
2013	PETOKSEN YRITYS	260	90	54	12	38
2013	PETOS	3382	2182	1394	279	978
2013	TÖRKEÄ KAVALLUS	259	181	114	23	103
2013	TÖRKEÄ LAHJUKSEN ANTAMINEN	2	2	0	2	15
2013	TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	59	39	22	8	24
2013	TÖRKEÄ PETOS	524	331	197	84	322
2013	TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	5	1	0	0	1

2013 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	6	0	0	0	0
2013 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	14	5	2	3	3
2013 VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	24	8	5	1	8
2013 VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	193	63	38	9	22
2013 YRITYSSALAISUUDEN RIKKOMINEN	22	11	6	4	6
2014 KAVALLUS	521	259	217	37	47
2014 LAHJUUKSEN ANTAMINEN	2	1	1	0	0
2014 LAHJUUKSEN OTTAMINEN	1	0	0	0	0
2014 LAHJUUKSEN OTTAMINEN KANSANEDUSTAJANA	1	0	0	0	0
2014 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	31	10	7	2	3
2014 PETOKSEN YRITYS	357	70	65	9	12
2014 PETOS	3695	2416	2194	293	361
2014 TÖRKEÄ KAVALLUS	208	146	110	28	53
2014 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN ANTAMINEN	1	0	0	0	0
2014 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN OTTAMINEN ELINKEINOTOIMINNASSA	1	0	0	0	0
2014 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	56	27	23	7	12
2014 TÖRKEÄ PETOS	648	408	297	118	263
2014 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	5	0	0	0	0
2014 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	9	0	0	0	0
2014 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	13	3	2	1	0
2014 VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	36	8	5	3	90
2014 VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	139	20	9	10	1
2014 YRITYSSALAISUUDEN RIKKOMINEN	21	7	1	5	6
2014 YRITYSSALAISUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	1	0	0	0	0
2015 KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2015 KAVALLUS	500	221	181	32	43
2015 LAHJUUKSEN ANTAMINEN	3	2	1	1	0
2015 LAHJUSRIKKOMUS	3	0	0	0	0
2015 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	23	3	2	1	1
2015 PETOKSEN YRITYS	283	66	58	13	14
2015 PETOS	3618	2351	2102	337	327
2015 TÖRKEÄ KAVALLUS	219	141	110	23	53
2015 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN ANTAMINEN	1	0	0	0	0
2015 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN OTTAMINEN	3	2	0	4	7
2015 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN OTTAMINEN ELINKEINOTOIMINNASSA	1	1	0	0	1
2015 TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2015 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	43	21	20	6	7

2015 TÖRKEÄ PETOS	699	422	356	91	149
2015 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	4	1	0	1	0
2015 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	5	0	0	0	0
2015 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	15	3	1	2	0
2015 VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	24	11	6	5	93
2015 VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	161	25	12	12	46
2015 YRITYSSALAISUUDEN RIKKOMINEN	20	9	4	5	6
2015 YRITYSSALAISUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	1	1	4	3	1
2016 KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2016 KAVALLUS	413	185	149	26	33
2016 LAHJUUKSEN ANTAMINEN	3	2	1	1	0
2016 LAHJUSRIKKOMUS	1	0	0	0	0
2016 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	28	11	6	5	8
2016 PETOKSEN YRITYS	233	71	60	18	15
2016 PETOS	3265	2245	2040	277	262
2016 TÖRKEÄ KAVALLUS	280	189	161	32	40
2016 TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2016 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	54	37	26	10	18
2016 TÖRKEÄ PETOS	665	436	353	104	230
2016 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	4	2	1	2	46
2016 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	4	0	0	0	0
2016 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	8	0	0	0	0
2016 VIRKASALAISUUDEN RIKKOMINEN	29	6	4	2	0
2016 VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	300	79	74	15	8
2016 YRITYSSALAISUUDEN RIKKOMINEN	24	6	2	3	10
2016 YRITYSSALAISUUDEN RIKKOMISEN YRITYS	1	1	1	0	0
2016 YRITYSSALAISUUDEN VÄÄRINKÄYTTÖ	1	0	0	0	0
2017 KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0
2017 KAVALLUS	462	199	161	30	36
2017 LAHJUUKSEN ANTAMINEN	1	1	0	1	0
2017 LAHJUUKSEN OTTAMINEN	1	0	0	0	0
2017 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	17	6	4	1	3
2017 PETOKSEN YRITYS	265	86	70	25	16
2017 PETOS	2955	1957	1725	347	334
2017 TÖRKEÄ KAVALLUS	274	188	154	26	48
2017 TÖRKEÄ LAHJUUKSEN ANTAMINEN	2	1	0	2	2
2017 TÖRKEÄN KAVALLUKSEN YRITYS	1	0	0	0	0

2017 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	61	31	22	13	16
2017 TÖRKEÄ PETOS	671	432	334	111	245
2017 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	7	1	0	1	33
2017 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	2	0	0	0	0
2017 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	15	3	2	1	33
2017 VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	20	2	0	1	1
2017 VIRKAVELVOLLISUUDE RIKKOMINEN	107	26	16	10	3
2017 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMINEN	18	7	7	0	9
2017 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMISEN YRITYS	1	0	0	0	0
2018 KAVALLUS	502	218	169	36	40
2018 LAHJUKSEN ANTAMINEN	1	0	0	0	0
2018 LAHJUKSEN OTTAMINEN	1	0	0	0	0
2018 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	30	10	7	3	3
2018 PETOKSEN YRITYS	359	86	71	17	25
2018 PETOS	3160	2127	1896	324	557
2018 SISÄPIIRITIEDON VÄÄRINKÄYTTÖ	1	1	0	0	1
2018 TÖRKEÄ KAVALLUS	258	163	126	24	49
2018 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	113	37	30	21	89
2018 TÖRKEÄ PETOS	752	461	376	104	407
2018 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	5	3	2	1	1
2018 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	6	2	1	0	0
2018 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	4	1	1	0	0
2018 VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	14	6	5	1	0
2018 VIRKAVELVOLLISUUDE RIKKOMINEN	92	21	12	11	43
2018 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMINEN	12	3	2	1	1
2018 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMISEN YRITYS	1	1	1	0	0
2018 YRITYSSALAIUUDE VÄÄRINKÄYTTÖ	1	1	0	1	4
2019 KAVALLUS	448	203	142	25	58
2019 LAHJUKSEN ANTAMINEN	2	1	1	0	0
2019 LAHJUKSEN OTTAMINEN ELINKEINOTOIMINNASSA	1	0	0	0	0
2019 LAHJUSRIKKOMUS	1	0	0	0	0
2019 LUOTTAMUSASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ	13	6	3	0	7
2019 PETOKSEN YRITYS	281	69	52	9	19
2019 PETOS	3266	2230	1791	205	487
2019 TÖRKEÄ KAVALLUS	234	167	107	16	78
2019 TÖRKEÄ LAHJUKSEN ANTAMINEN	1	1	0	0	1
2019 TÖRKEÄN PETOKSEN YRITYS	91	39	18	8	36
2019 TÖRKEÄ PETOS	613	395	257	49	156
2019 TÖRKEÄ VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	2	2	1	0	1
2019 TUOTTAMUKSELLINEN VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	5	0	0	0	0
2019 VIRKA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÄMINEN	10	3	0	2	3
2019 VIRKASALAIUUDE RIKKOMINEN	15	7	2	3	6
2019 VIRKAVELVOLLISUUDE RIKKOMINEN	86	24	8	10	7
2019 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMINEN	15	0	0	0	0
2019 YRITYSSALAIUUDE RIKKOMISEN YRITYS	2	2	2	0	0
2019 YRITYSSALAIUUDE VÄÄRINKÄYTTÖ	2	0	0	0	0